

UNIVERZITA KARLOVA

Fakulta humanitních studií

Studium humanitní vzdělanosti

**Za hranice tradice: Role žen
v sebevražedném terorismu**

Bakalářská práce

Autorka práce: Sarah Palesová

Vedoucí práce: Mgr. Karel Černý, Ph.D.

Praha 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne.....

.....

Sarah Palesová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své bakalářské práce Mgr. Karlovi Černému, Ph.D. za cenné rady a připomínky, čas a ochotu.

Abstrakt

Cílem této bakalářské práce bylo zmapovat a analyzovat dosavadní studie zaměřené na ženský sebevražedný terorismus a shrnout závěry o důvodech a motivacích, které vedou ženy k páchání sebevražedných atentátů. Přehledová stať byla vytvořena na základě analýzy jedenácti studií, přičemž důraz byl kladen na tři klíčové studie. Tyto studie pokrývají více oblastí, konfliktů a organizací, čímž nám poskytují obecnější teoretický rámec pro pochopení motivací ženských sebevražedných atentátnic. Tyto klíčové studie byly dále doplněny osmi dalšími studii, které byly zařazeny do kritické části každé ze tří primárních studií. Práce odhaluje, že ženy páchají sebevražedné atentáty z hlubokých závazků ke svým komunitám či z osobních důvodů, jako je pomsta, odplata, či způsob vykoupení. Tyto osobní motivy jsou však často zneužívány teroristickými organizacemi, které je využívají k dosažení svých vlastních strategických zájmů. Práce rovněž odhaluje, že účast žen v sebevražedném terorismu je úzce spjata s genderovými normami a očekáváními v konkrétních společnostech. To činí ženský sebevražedný terorismus tak komplexním fenoménem, který odkrývá řadu aspektů a složitostí, a proto nelze zapojení žen vysvětlit pouze výčtem osobních motivů. Výsledky této práce poskytují komplexní vhled do fenoménu ženského sebevražedného terorismu a přispívají k širšímu pochopení komplexní dynamiky teroristických organizací a jejich strategií. Zjištění mohou být relevantní pro tvorbu efektivních protiteroristických opatření a politik.

Klíčová slova: ženský sebevražedný terorismus, gender, motivace, strategie, teroristické organizace

Abstract

The aim of this bachelor thesis was to map and analyze existing studies on female suicide terrorism and to summarize conclusions about the reasons and motivations that lead women to commit suicide bombings. This review essay was based on an analysis of eleven studies, with an emphasis on three key studies that provide a framework for understanding the motivations of female suicide terrorists, covering different geographic regions, conflicts, and terrorist organizations. These key studies were further supplemented by eight additional studies that were included in the critical section of each of the three primary studies. The thesis reveals that women commit suicide bombings out of deep commitments to their communities or for personal reasons such as revenge, retribution, or as a means of redemption. These personal motives, however, are often exploited by terrorist organizations that use them to achieve their own strategic interests. The thesis also reveals that women's participation in suicide terrorism is closely linked to gender norms and expectations in particular societies. This is what makes women's suicide terrorism such a complex phenomenon that reveals many facets and complexities, and therefore women's involvement cannot be explained by merely listing personal motives. The results of this thesis provide a comprehensive insight into the phenomenon of female suicide terrorism and contribute to a broader understanding of the complex dynamics of terrorist organizations and their strategies. The findings may be relevant for the development of effective counterterrorism measures and policies.

Keywords: female suicide terrorism, gender, motivation, strategy, terrorist organizations

Obsah

Úvod	7
1 Představení konceptu terorismu	9
1.1 Náboženský terorismus	10
1.2 Sebevražedný terorismus	11
1.2.1 Historie sebevražedného terorismu	12
1.2.2 Sebevražedný terorismus jako strategická taktika	12
1.3 Ženy a jejich role v extremistických skupinách	14
1.3.1 Ženský sebevražedný terorismus	15
1.3.2 Organizace využívající ženské sebevražedné bojovnice	16
2 Gender a společnost	18
2.1 Gender	18
2.1.1 Genderová socializace	18
2.1.2 Genderové normy a stereotypy	19
2.1.3 Teorie habitu	19
2.2 Genderové stereotypy a terorismus	20
3 Metodologie	21
3.1 Cíle a otázky přehledové studie	21
3.2 Přehledová stať	22
3.3 Výběr tématu	22
3.4 Podoba přehledové studie	22
3.5 Kritéria výběru	23
4 Vybrané studie – Zvolené výzkumy	26
4.1 Karen Jacques & Paul Taylor – Male and female suicide bombers: Different sexes, different reasons?	26

4.1.1	Kritická reflexe studie	30
4.2	Mia Bloom - Bombshells: Women and Terror	33
4.2.1	Kritická reflexe studie	38
4.3	Linsdey O'Rourke - What's Special about Female Suicide Terrorism?	40
4.3.1	Kritická reflexe studie	45
5	Analýza výsledků	48
5.1	Charakter výzkumu a respondentů	48
5.2	Přehled zařazených studií	48
5.3	Motivace ženských sebevražedných atentátnic	52
5.4	Strategické výhody ženských sebevražedných atentátnic	53
5.5	Vliv genderových norem na ženský sebevražedný terorismus.....	54
5.6	Budoucí protiteroristická opatření	55
	Závěr.....	57
	Použitá literatura.....	59
	Seznam tabulek.....	65

Úvod

„Although men are conventionally viewed as the leaders of armed insurrection, women have increasingly become key strategic assets within the realm of suicide terrorism.”

Lindsey A. O'Rourke (2009, s. 681)

Terorismus je často vnímán jako ryze mužská doména. Ženy, tradičně považované za pečující a soucitnější pohlaví, stojí v kontrastu s terorismem, který je historicky spojován s mužskými pachateli. Ženy jsou ztvárňovány jako slabší, jemnější, soucitnější a emocionálnější a ve společnosti jim jsou připisovány spíše pečovatelské role. Když však nahlédneme pod povrch terorismu, zjistíme, že se pod ním skrývá složitá a fascinující realita, která vyzývá k hlubšímu zkoumání a zpochybnění tradičních genderových rolí. V tomto kontextu se práce zaměřuje na fenomén ženského sebevražedného terorismu.

Cílem práce je odhalit širokou škálu komplexních aspektů spojených se zapojením žen do sebevražedného terorismu. Práce je koncipovaná formou přehledové stáťe, ve které jsou zpracované některé dosavadní významné studie zabývající se fenoménem ženského sebevražedného terorismu. Prostřednictvím komplexního přehledu literatury se pokusím odhalit, zda existují nějaké významné rozdíly mezi mužskými a ženskými pachateli, a to jak z hlediska motivací samotných žen, tak ze strategického hlediska teroristických organizací. Zkoumáním individuálních, kolektivních a organizačních dimenzí ženského sebevražedného terorismu se práce snaží objasnit mnohostrannou povahu tohoto fenoménu. Zkoumání role žen v terorismu nám umožňuje pochopit sebevražedný terorismus na hlubší úrovni, což může vést k lepšímu hodnocení účinnosti stávajících protiteroristických strategií. Tyto poznatky jsou nezbytné pro zdokonalení a rozvoj cílených a inkluzivních protiteroristických strategií. Studie tak přispívá ke komplexnějšímu a inkluzivnějšímu přístupu k řešení této výzvy.

Zároveň se v práci snažím zpochybnit převládající genderové normy a vnímání spojené s ženskými aktérkami, a vyvrátit tak mýtus o jejich přirozené pasivitě. Práce tak zároveň vyzývá k přehodnocení doposud převažujících genderových norem a stereotypů.

V první části budou představeny a vysvětleny základní terminologie, které poskytují nezbytný úvod do problematiky a objasňují základy potřebné pro pochopení ženského sebevražděného terorismu. Termíny terorismus, náboženský terorismus, sebevražděný terorismus a role genderu v terorismu totiž hrají důležitou roli pro pochopení ženského sebevražděného terorismu. Mezi významné autory zabývající se terorismem, ze kterých budu v této části převážně čerpat, patří například Robert Pape, Mark Jurgensmeyer, Bruce Hoffman, Ehud Sprinzak, Debra Zedalis či Mia Bloom.

V další kapitole bude představena využitá metodologie. Budou zde zahrnuty jak jednotlivé cíle a otázky práce, tak kritéria pro zařazení či naopak vyřazení určitých studií. V následujících kapitolách se už budu věnovat vybraným studiím. Práce obsahuje tři klíčové studie, které pomáhají objasnit motivace ženských sebevražděných atentátnic. Kromě popisu každé studie a vyzdvižení jejich průřezových zjištění bude kapitola vždy obsahovat i kritiku či jiné studie, které zpochybňují či podporují jejich závěry. Věřím, že zahrnutí i opačných názorů hraje klíčovou roli pro plné pochopení komplexní problematiky. Práce tak dohromady zahrnuje jedenáct studií. Zásadní je poslední kapitola, která obsahuje komplexní přehled zařazených studií, klíčová průřezová zjištění a analytické srovnání závěrů zařazených studií, kde budou vyzdviženy jak shodné, tak rozdílné názory na zkoumaný fenomén.

Věřím, že bakalářská práce je přínosná i pro české akademické prostředí. Mezi české akademiky zabývající se terorismem patří například Miroslav Mareš či Emil Aslan (Soulejmanov), avšak téma ženského sebevražděného terorismu zůstává v českém akademickém prostředí neprobádanou oblastí. Práce tak představuje jakýsi průkopnický výzkum v oblasti ženského sebevražděného terorismu, a klade si za cíl obohatit odbornou diskuzi a podpořit komplexnější a inkluzivnější porozumění dynamiky terorismu. Zařazená literatura obsahuje převážně anglické texty a studie, které byli přeloženy do českého jazyka, čímž jsem usnadnila přístup k těmto materiálům pro případný budoucí výzkum.

1 Představení konceptu terorismu

Pojem terorismus představuje komplexní a široké vymezení určitého fenoménu. Mezi akademiky zaměřující se na tuto tematiku neexistuje jedna shodná definice terorismu. Mnoho autorů se ale odkazuje k latinskému významu samotného slova terorismus. Slovo teror vychází z latinského slova „terrere“, přímý překlad tohoto slova je „přimět k třesení“, samotným cílem terorismu je tedy vyděsit, terorizovat a dá se tak chápat jako jakýsi útok proti veřejnému řádu (Jurgensmeyer, 2007). Stávající studie, výzkumy a akademické úsilí naznačují, že neexistuje jeden univerzální důvod k zapojení do terorismu či jeden obecný profil teroristy. Zapojení do terorismu je výsledkem řady rozhodnutí a angažovanost v terorismu tak představuje reakci na různé sociálně politické faktory (Taylor & Horgan, 2006).

Bruce Hoffman (2017) definuje terorismus jako záměrné vyvolání a využívání strachu násilím nebo hrozbou násilí za účelem politických změn. Terorismus se tak jeví jako politický koncept, což je klíčové pro lepší pochopení cílů a motivací terorismu. V podobném smyslu Robert Pape (2003) popisuje terorismus jako strategickou taktiku, kterou využívají skupiny k dosažení politických cílů. Právě politický aspekt terorismu je to, co ho odlišuje od jiných forem násilí (Hoffman, 2017). Jessica Stern tvrdí, že teroristické útoky jsou motivovány pocitem křivdy a ponížení, které často vyvolává vnímaná nespravedlnost nebo stížnosti na domnělé nepřátele. Tento pocit ponížení a touha po spravedlnosti bývá následně zneužívána určitými „inspirativními vůdci“, kteří z utlačovaných lidí činí vrahy. Teroristické činy jsou tak poháněny komplexní souhrou politických, náboženských, sociálních a psychologických faktorů (Stern, 2004).

Richardson (2006) k rozlišení terorismu od jiných forem násilí vyzdvihuje čtyři zásadní elementy: politická motivace, záměrné cílení na civilisty, snaha vyvolat strach a vytvořit politický dopad nepřiměřený skutečnému násilí a snaha vyprovokovat reakci vlády nebo společnosti. Stout (2004) chápe terorismus jako použití násilí na veřejných prostranstvích, tedy jako akt veřejné agrese. Autoři tak dochází ke shodě, že terorismus není náhodný akt, ale strategicky vypočítaná taktika využívaná pro dosažení určitých politických cílů.

Jak již bylo zmíněno, původ slova vychází z latinského terrere, tedy snahy o to způsobit hrůzu. Logika terorismu spočívá ve využívání násilí k šíření strachu, jehož cílem je donutit

či zastrašit vládnoucí skupiny a tím dosáhnout svých politických cílů. Teroristické akty se tak nabízejí jako ideální taktika, jak způsobit hrůzu v co největším měřítku. To z toho důvodu, že dopady terorismu přesahují bezprostřední oběti a vyvolávají hluboké psychologické dopady na širší veřejnost. Terorismus tak představuje určitou formu psychologické války (Sprinzak, 2000).

Mark Juergensmeyer (2007) tento jev vysvětluje jako performativní aspekt terorismu a zdůrazňuje jeho divadelní povahu a symbolický význam. „Jde o divadlo, jehož cílem je ohromit mysl diváků a doslova je hypnotizovat“ (Jurgensmeyer, 2007, s. 158). Přirovnává tak násilné teroristické činy k povaze divadla, veřejného představení s účelem zaujmout publikum. Jedná se o úmyslné, jasně viditelné, naplánované krveprolití, které se vyznačuje snahou maximalizovat brutální povahu násilí. Místo i čas útoku jsou pečlivě vybrány tak, aby v době útoku byla na daném místě co největší koncentrace osob. Jako v případě divadla či představení, jde při teroristickém útoku o upoutání pozornosti co největšího množství lidí. Protože, jak zmiňuje Jurgensmeyer (2007), terorismus bez vyděšených svědků má asi tak stejný význam, jako divadelní představení bez diváků.

1.1 Náboženský terorismus

Náboženský terorismus představuje jednu z forem násilného extremismu, který čerpá z náboženských ideologií a doktrín. Náboženská víra a výklady posvátných textů jsou využívány k ospravedlnění páčání násilných činů proti domnělým či skutečným nepřátelům. Je zde tedy zajímavý kontrast, kdy náboženství je často považováno za zdroj klidu a míru, ale zároveň poskytuje aktérům náboženského terorismu jak ideologii, motivaci, tak i organizační strukturu (Jurgensmeyer, 2007).

Dosavadní výzkumy ukazují, že teroristické organizace motivované náboženským imperativem jsou značně vražednější než organizace sekulární. Ukazuje se zde tedy zásadní vztah mezi náboženským terorismem a zvýšenou smrtelností (Hoffman, 1995). Bruce Hoffman (1995) tuto skutečnost vysvětluje tím, že pro náboženské skupiny násilí nabývá jakéhosi transcendentního účelu, čímž se teroristická mise stává jakousi božskou povinností, což následně vede k uvolnění zábrán při páčání těchto činů. Náboženství se tak stává zásadní legitimizační silou. Dá se tedy říct, že náboženské a sekulární teroristické organizace se do jisté míry liší svým pojetím morálky a odlišným hodnotovým systémem, což je

následkem toho, že náboženští teroristé na rozdíl od sekulárních zastávají určitý manichejský pohled na svět (Hoffman, 1995).

Mark Jurgensmeyer (2007) náboženský terorismus vysvětluje jako naprostou oddanost jisté náboženské vizi. Společným rysem aktérů náboženského terorismu je jejich silná obava a přesvědčení, že jejich náboženská vize čelí určitému útoku, hrozbě či kosmické válce. Proto jsou pak v jejich očích násilné skutky ospravedlňovány tím, že akty, kterých se dopustili, jsou pouze reakcí a obranným mechanismem na násilí páchané proti nim a jejich komunitě. Aktéři náboženského terorismu tak hledí na svět jakousi optikou kosmické války a v jejich očích se jedná o ultimátní konflikt mezi silami dobra a zla. To je také důvod proč se aktéři nevnímají jako teroristé či pachatelé brutálních činů, ale naopak se považují za vojáky bojující na straně dobra (Jurgensmeyer, 2007).

Zásadní je i fakt, že náboženský terorismus se nevyskytuje pouze v rámci jednoho náboženství, jak je často mylně předpokládáno. Náboženský terorismus je často veřejností spojován zejména s islámem, což však není reálný obraz skutečnosti. Vědci jako Mark Jurgensmeyer či Bruce Hoffman se svými studiemi snaží ukázat, že teroristické útoky uskutečněné v minulosti se váží na různé náboženské tradice a terorismus motivovaný náboženskými ideologiemi tak překračuje náboženské hranice. Náboženský terorismus se proto neomezuje pouze na islámské teroristické skupiny, protože podobné charakteristiky lze nalézt například u amerických křesťanských supremacistů, či některých radikálních židovských hnutí v Izraeli (Hoffman, 1995).

Podstatná pro náboženský terorismus je i jeho nadnárodní povaha a jeho schopnost překračovat hranice států a mobilizovat tak stoupence napříč kontinenty (Hoffman, 1995). Tím se stává náboženský terorismus komplexní výzvou pro globální bezpečnost a stabilitu.

1.2 Sebevražedný terorismus

Taktika sebevražedného terorismu spočívá v tom, že úspěšné dokončení teroristického činu končí smrtí samotného aktéra teroristického činu. Jednotlivci tak páchají násilné činy s vědomím, že jejich jednání povede k jejich vlastní smrti. Sebevražedný atentátník je tedy někdo, kdo je ochoten obětovat svůj život pro danou věc (Zedalis, 2004). Osoba tedy úmyslně zabije sebe za účelem zabití jiných osob ve službách politického nebo

ideologického cíle (Pape, 2005). Jak již bylo zmíněno výše, terorismus představuje určitou formu psychologické války a sebevražedný terorismus je jejím vrcholným projevem (Sprinzak, 2000).

1.2.1 Historie sebevražedného terorismu

Historie sebevražedných atentátníků sahá několik staletí do minulosti. Důkazem jsou asasíni, muslimští bojovníci, kteří taktiku sebevražedného boje využívali už v 11. století (Sprinzak, 2000). Asasíni, stejně jako mnoho dnešních sebevražedných bojovníků, vnímali svou smrt jako mučednický čin, jako určitý obětní dar. Důvodem útoků byla snaha o šíření čisté verze islámu, ostatně stejně jako u dnešních islámských extremistů. Tato šíitská muslimská skupina tak využívala sebevražedných útoků k prosazování svých politických a náboženských cílů (Sprinzak, 2000). Jessica Stern (2004) ale uvádí, že zásadní rozdíl mezi Asasíny a dnešními sebevražednými bojovníky byl ten, že vraždili konkrétní osoby, a nikoliv náhodné lidi, co se v tu dobu zrovna nešťastně ocitli v místě útoku. Taktika sebevražedného terorismu se výrazně objevila i v 18. století v důsledku evropské kolonizace, kdy jí využívali muslimské komunity žijící na Malabarském pobřeží v Indii, na Sumatře a na jihu Filipín, když čelili evropskému koloniálnímu útlaku (Sprinzak, 2000).

Ehud Sprinzak (2000) také zmiňuje vlnu sebevražedných útoků nožem, které by se dali považovat za předchůdce sebevražedných útoků Hamásu a Palestinského džihádu v Izraeli v 90. letech 20. století. Jednalo se o útočníky, kteří nepáchali sebevražedný útok, jak je známý dnes, ale zároveň útočníci nikdy neplánovali únikovou cestu, takže výsledek byl ve svém důsledku stejný. I přesto, že útoky byly spíše spontánní a postrádaly silnější organizační strukturu, jednalo se o útoky, které vyjadřovaly ochotu mladých Palestinců zapojit se do Svaté války proti Izraeli, na což mohla navazovat institucionalizovaná praxe sebevražedného terorismu (Sprinzak, 2000).

1.2.2 Sebevražedný terorismus jako strategická taktika

Moderní fenomén sebevražedného terorismu se tak začíná prosazovat ve druhé polovině 20. století, zejména v souvislosti s konflikty, do nichž byla zapojena nacionalistická a náboženská hnutí. Robert Pape (2005) tvrdí, že sebevražedný terorismus je strategická taktika používaná skupinami, která se snaží efektivně dosáhnout svých politických cílů, často v reakci na vnímanou okupaci či útlak. Aktéři utlačované nebo marginalizované

skupiny se tak snaží přimět protivníka k ústupu, stažení vojenských sil či změně jeho politiky. Sebevražedný terorismus je proto strategie často využívaná v konfliktech, kde je výrazná mocenská nerovnováha mezi menšinovou skupinou a dominantní mocí. Taktika sebevražedného terorismu slouží skupinám v nerovném postavení jako strategický nástroj k vyrovnání jejich nevýhody tím, že způsobí nepřiměřené náklady jejich silnějším protivníkům. Nerovnováha sil je vyrovnána využitím zranitelných míst a způsobením psychologických a politických nákladů, protože slabší skupiny v nerovném postavení často nedisponují dostatkem vojenské síly či zdrojů, aby se mohly zapojit do konvenční války proti silnějším protivníkům (Pape, 2005). Proto skupiny využívající tuto formu boje věří, že sebevražední útočníci jsou jejich jedinou účinnou zbraní, oproti nepřátelům, kteří disponují větším množstvím zbraní, vojáků a politických prostředků. Jessica Stern (2004, s. 40) tuto skutečnost dokládá pomocí hesla „Jediné, co je potřeba je bomba, rozbuška a chvilka odvahy, odvaha je vzácný zdroj“, které prohlásil Abu Shanab, vůdce teroristické organizace Hamásu.

Sebevražedný terorismus má tak oproti konvenčnímu terorismu taktické výhody. Jedná se o levnou operaci, která zaručuje masové oběti a rozsáhlé škody. Vyšší úmrtnost je způsobena zejména tím, že si atentátník může vybrat přesný čas, místo a okolnosti svého útoku. Výhodou je také fakt, že po vykonaném útoku nehrozí, že by byl atentátník bezpečnostními složkami zajat a vyslýchán, čímž by mohl vyrazit důležité informace dané organizace (Sprinzak, 2000). Stejně jako Robert Pape i Ariel Merari (2010) zdůrazňuje strategické úvahy, které stojí za akty sebevražedného terorismu. To z toho důvodu, že teroristické organizace často vnímají sebevražedné útoky jako nákladově efektivní taktiku, která umožňuje způsobit značné ztráty a vyvolat obrovskou pozornost médií, čímž vyvíjejí tlak na své protivníky. Sebevražedný terorismus tak představuje levnou, dostupnou, technologicky nenáročnou a málo rizikovou zbraň. Z těchto důvodů se sebevražední atentátníci stávají pro mnoho extremistických organizací oblíbenou zbraní (Zedalis, 2004). Úkolem náborářů těchto organizací je posilovat u jedinců ochotu obětovat se pro věc, čehož dosahují především pomocí náboženského přesvědčení a víry (Merari, 2010).

Motivace vedoucí jednotlivce k sebevražedného terorismu jsou komplexní, složité a mnohostranné. I přesto, že ideologické a náboženské faktory hrají určitou roli, mnoho

útočníků je motivováno osobními důvody. Mia Bloom (2011a, 2011b) i Ariel Merari (2010) identifikují řadu faktorů, které mohou přispívat k ochotě jednotlivců provést sebevražedný útok. Oba autoři se shodují na individuálních motivacích, kdy mnoho útočníků je motivováno osobní křivdou, pocitem ponížení či touhou po pomstě. Merari ale ve své studii (2010) dospívá k závěru, že neexistuje jednotný psychologický profil sebevražedných teroristů. Podle jeho zjištění mohou období intenzivních bojů vést ke vzniku několika typu jedinců ochotných obětovat se pro daný cíl (Merari, 2010).

Důležitým aspektem sebevražedného terorismu je fakt, že aktéři nejsou sami o sobě sebevražední, tak jak sebevražednému chování běžně rozumíme. Běžné sebevraždy jsou individuální volbou, ale sebevražední teroristé obvykle nejsou sebevrazi. Jedná se totiž o jedince, kteří jsou rekrutováni a nasazováni organizátory teroristických organizací (Merari, 2010). Merari (2010) proto zdůrazňuje, že se jedná spíše o operace ve stylu kamikadze. Muslimští aktéři se o sebevražedných útocích vyjadřují spíše jako o mučednických operacích. To znamená, že proto, abychom pochopili určité množství sebevražedných útoků, je důležité pochopit koncept mučednického aktu. Mučednictví lze chápat jako nejvyšší oběť pro víru a společenství, což může v některých extremistických skupinách motivovat jedince k sebevražedným útokům ve jménu toho, co vnímají jako spravedlivou věc (Cook, 2004).

1.3 Ženy a jejich role v extremistických skupinách

Terorismus a teroristické útoky bývají běžně spojovány s mužským pohlavím. Tato skutečnost odráží zakořeněné převládající stereotypy o násilném extremismu jako o převážně mužské činnosti. Ženy byly v minulosti společenským vnímáním z této sféry vyčleněny. V posledních letech však dochází ke zdatnému posunu jak ze společenského vnímání terorismu, tak z postoje samotných organizací. Posun nastává i mezi vědci a akademiky, kteří se stále více zaměřují na komplexní roli žen v extremistických skupinách. Změna chování teroristických skupin, které stále častěji zapojují ženy do svých aktivit, značně přispívá k tomuto posunu v akademické obci.

Ženský terorismus, který byl dříve považován za raritu a něco naprosto neobvyklého, se tak stává předmětem vědeckého zkoumání a obecně předmětem zájmu. Není šokující, že fenomén ženského terorismu se stává velmi populárním a fascinujícím tématem zejména

kvůli tomu, že účast žen na teroristických činech zpochybňuje tradiční představy o genderových rolích, genderové normy a jejich vnímání.

Hlavní oblastí badatelského zájmu ženského terorismu je zejména jejich strategické využití a motivace, které stojí za těmito činy. To opět souvisí se zakořeněnými představami genderových rolí, které vedou badatele k otázkám, jak je možné, že jsou ženy schopny vykonat takový čin? Co vede ženy k tak násilným a drastickým aktům? Jak je možné, že ženy, které jsou vnímány jako dárkyně života a kterým je přisuzována role pečovatelek, jsou schopny přijmout roli sebevražedných atentátnic, které naopak životy berou? Jsou ženské motivace rozdílné od těch mužských? Zásadní oblastí zájmu je také role extremistických organizací. Jak se k zapojení žen do teroristických činů staví samotné organizace?

Právě chování a postoj samotných extremistických organizací hraje zásadní roli v pochopení tohoto komplexního jevu. Mnoho badatelů se zaměřuje na posun v chování samotných organizací. V minulosti organizace zachovávaly spíše tradiční postoj vůči zapojení žen do extremistických organizací. Ženy tak vykonávaly spíše podpůrné role. Tedy jako finanční poradkyně, zastupovaly pozice spojené s šířením propagandy a nábořem či jako vychovatelky budoucích bojovníků (Bloom, 2011b). S postupem času však organizace začaly rekrutovat ženy i do bojových rolí, tedy do rolí sebevražedných atentátnic.

1.3.1 Ženský sebevražedný terorismus

Podle výzkumu Linsdey O'Rourke (2009) začal trend rekrutování žen do bojových pozic u sekulárních organizací, což pak postupně inspirovalo i náboženské organizace. To je dáno faktem, že náboženské organizace zpravidla více lpí na dodržování tradičních genderových rolí. Zlom však nastává ve chvíli, kdy sekulární organizace začínají využívat ženský sebevražedný terorismus. K tomu dochází zejména kvůli vyšší efektivnosti ženských útočnic. To pak vede náboženské organizace k revaluaci jejich politiky a přehodnocení dosavadních společenských norem (O'Rourke, 2009). Podle Cunningham (2007) mají ženské sebevražedné atentátnice oproti svým mužským protějšků výhodu zejména v tom, že jejich potenciál je často přehlížen a jejich schopnost páchat násilné činy je podceňována. To má za následek, že útoky páchané ženskými atentátnicemi jsou neočekávané, a proto vysoce účinné (Cunningham, 2007).

Je tedy zajímavé vidět, jak strategické a taktické výhody žen jako bojovnic vlastně převažují nad některými fundamentálními náboženskými představami (Zedalis, 2004). Regular (2004) ve své studii tento jev ukazuje na příkladu, kdy Šejch Ahmed Yassin, bývalý spirituální vůdce Hamásu, nejprve v roce 2002 odmítl využívání ženských sebevražedných atentátnic, kvůli náboženským principům, ale svůj postoj změnil později v lednu roku 2004, kdy byl vykonán první útok ženské atentátnice Hamásu. Změna postoje nastala právě kvůli již zmiňovaným strategickým výhodám, které ženské atentátnice přináší. Mužští atentátníci čelí mnoha komplikacím a obtížím při snaze vykonat atentát, mezitím co ženy mohou tyto obtíže jednoduše obejít (Regular, 2004). Nejenom že ženy bývají méně důkladně prohledávány, ale po vykonání útoku také dosahují značně větší mediální pozornosti. Strategie sebevražedného terorismu totiž závisí zejména na momentu překvapení. Právě toho docilují útoky páchané ženskými sebevražednými atentátníky značně lépe, než sebevražedné útoky páchané muži (Zedalis, 2004). Ženy se tak stávají strategickým nástrojem mnoha extremistických organizací.

1.3.2 Organizace využívající ženské sebevražedné bojovnice

Ženský sebevražedný terorismus je tedy novější fenomén. První sebevražedný útok spáchaný ženou se datuje roku 1985 v Libanonu, kdy Khyadali Sana, šestnáctiletá dívka, najela nákladním autem s výbušninami do konvoje izraelských obranných sil, přičemž zabila dva izraelské vojáky a zranila několik dalších osob (Zedalis, 2004). Syrská sociálně nacionální strana se tak stala první organizací, která využila ženskou sebevražednou útočnici jako nástroj pro prosazení své politiky. Mezi další organizace, které jsou významné právě využíváním ženských sebevražedných útočnic, patří například LTTE (Tygři osvobození tamilského Ílamu), PKK (Strana kurdevských pracujících), čečenští rebelové se svými Černými vdovami či palestinská militantní organizace, mezi které patří například Brigády mučedníků Al-Aksá, Palestinský islámský džihád či Hamás (Zedalis, 2004). Boko Haram je organizace, která začala využívat ženské sebevražedné bojovnice nejpozději a útok spáchaný ženou se tak datuje roku 2014. O to pozoruhodnější je fakt, že se dnes řadí jako organizace, která využila k sebevražedným atentátům více žen, než kterákoliv jiná organizace (Galehan, 2019).

Debra Zedalis ve své studii (2004) zmiňuje, že je mnoho významných „prvenství“ co se týče organizovaného ženského sebevražedného teroru. Syrská sociálně nacionální strana byla sice první organizací, která využila ženskou sebevražednou bojovnici, ale nejedná se o organizaci, která by nadále využívala největší množství ženských sebevražedných bojovnic. LTTE se svými tamilskými tygřicemi se stala přední organizací využívající sebevražedné atentátnice a prokázala tím účinnost této taktiky. To vedlo k tomu, že jejich bojové metody začaly přebírat a napodobovat jiné organizace, zejména na Blízkém Východě (Waldman, 2003). Jejich první sebevražedný atentát navíc úspěšně zabil indického premiéra Rádživa Gándího v květnu 1991. Zedalis ale dále zmiňuje, že největší počet zabitých v rámci jednoho atentátu bylo v Moskvě roku 2002, kdy čečenští rebelové drželi rukojmí v moskevském divadelním centru, což mělo za následek 129 mrtvých civilistů a 41 členů čečenské organizace. Khava Barayeva je první žena, která spáchala sebevražedný útok v rámci čečenské separatistické organizace v červnu roku 2000 a stala se tak ženou, která započala sebevražedné útoky čečenských žen, dnes známých pod názvem Černé vdovy. O čtyři roky později, tedy v lednu roku 2004, spáchala útok dvacetidvouletá Reem al-Riyashi, která tak zabila čtyři izraelské vojáky, čímž se stala první sebevražednou atentátnicí palestinské teroristické organizace Hamás (Zedalis, 2004). Je ale důležité zmínit, že studie Debry Zedalis pochází z roku 2004, což má za následek, že zde chybí některé jiné důležité „prvenství“ či poznatky, protože od té doby bylo provedeno mnoho dalších útoků. Například organizace Boko Haram, která dnes využívá nejvíce ženských bojovnic, nebyla v době sepsání studie aktivní ve využívání ženských sebevražedných bojovnic. Počet útoků spáchaných organizací Hamás se od roku 2004 také značně liší a řadí se dnes mezi jednu z předních organizací, co se týče počtu vykonaných sebevražedných atentátů (Gallehan, 2019). Poznatky z této studie ale velmi dobře ukazují počátky fenoménu ženských sebevražedných atentátů, což je důvod, proč považuji za zásadní do této kapitoly informace zařadit.

2 Gender a společnost

Abychom mohli lépe pochopit komplexnost a složitost fenoménu ženského sebevražedného terorismu, tedy roli žen v extremistických skupinách obecně, je nezbytné pochopení konceptu genderu, který postupuje všemi aspekty společenské dynamiky a zásadně ovlivňuje chování, volby a příležitosti jednotlivců ve společnosti. Gender hraje důležitou roli v každé společnosti. Přináší určení sociální kategorie ve společnosti, s čímž je spojená role a pozice, jakou by měli ženy či muži ve společnosti zastávat. Gender tak představuje všudypřítomný společenský rámec, který ovlivňuje společenské vnímání a očekávání, čímž zásadně ovlivňuje trajektorii života jednotlivců.

2.1 Gender

V oblasti sociologie se termín gender využívá k označení souboru sociálních, psychologických a kulturních rozdílů, které existují mezi jednotlivci na základě jejich pohlaví. Lidské pohlaví je biologická danost, která slouží jako základ, na němž lidé konstruují společenskou kategorii genderu (Renzetti & Curran, 2003). Gender se tak vztahuje k sociálně a kulturně konstruovaným rolím a očekáváním spojených s příslušností k mužskému nebo ženskému pohlaví v dané společnosti (Smetáčková, 2016). Anthony Giddens se zabývá pojmem genderu v kontextu své teorie strukturace (1984). Teorie strukturace gender vysvětluje jako určitý sociální konstrukt, který je hluboce provázán se sociálními strukturami a institucemi, které řídí lidské interakce. To znamená, že jedinci neustále přispívají ke konstrukci genderu ve společnosti skrze své jednání, kterým reprodukují, či zpochybňují genderové normy (Giddens, 1984). Vnímání genderu tedy není žádná vrozená vlastnost, ale je sociálně konstruováno prostřednictvím procesu genderové socializace (Renzetti & Curran, 2003).

2.1.1 Genderová socializace

Genderová socializace se dá vysvětlit jako proces, skrze který si jedinci během života osvojují určité genderové role a zároveň jako proces skrze který se mohou tyto role a stereotypy dále reprodukovat (Renzetti & Curran, 2003). Součástí socializace je osvojování si představy o genderovém řádu a budování vlastní maskulinity či femininity (Smetáčková, 2016). Děti přirozeně nerozlišují muže a ženy podle anatomického pohlaví, ale podle

maskulinních a femininních znaků, tím může být jak délka vlasů, styl chůze, styl mluvení či typ oblékání (Karsten, 2006). Následně se během života jedinec seznamuje s určitými sociálně zkonstruovanými představami o tom, jaké má jednotlivý gender ve společnosti postavení, jaké pozice by měl zaujímat či jaké cíle následovat. Genderovou socializaci jedince zpravidla ovlivňuje jeho okolí, především nejbližší rodina, ale i ostatní aktéři, se kterými přicházejí do kontaktu (Renzetti & Curran, 2003).

2.1.2 Genderové normy a stereotypy

Konstrukce genderu se projevuje na společenské, interpersonální a individuální úrovni, všechny tři úrovně se navzájem prolínají a formují tak pevný genderový systém. Stabilní a těžce změnitelný systém navíc podporují společensky a kulturně ustavené genderové stereotypy (Smetáčková, 2016). Genderové stereotypy lze chápat jako určité předpoklady a očekávání o tom, jací mají muž a žena být, předpokládají tak, že určitá sociální skupina vykazuje určitou sadu charakteristik. Tyto předsudky tak představují sdílenou a generalizovanou představu o tom, jaké charakteristiky muži a ženy v dané společnosti nesou (Smetáčková, 2016). Smetáčková (2016, s. 49) dále uvádí, že „k jednotlivým osobám je přístupováno prizmatem těchto zobecněných představ a očekává se, že nesou určité psychické vlastnosti, schopnosti, chování a zájmy.“ Muži bývají stereotypně považováni za silnější pohlaví, které je specifické svou autoritativností a racionalitou. Ženy jsou naopak definovány jako pohlaví slabší a jemnější, které se vyznačuje zejména citlivostí, soucitností a schopností pečovat o druhé (Karsten, 2006). Osvojování genderové identity probíhá už od raného věku jedince pomocí genderové socializace.

2.1.3 Teorie habitu

Habitus představuje způsob, jakým člověk přemýšlí a jedná. Jedná se o strukturu, která člověku napomáhá orientovat se a jednat v rámci dané společnosti, na jedince působí zvenku a skrze chování a přemýšlení jedinců se dále ve společnosti reprodukuje (Bourdieu, 1998). Habitus tak představuje určitou sdílenou formu myšlení. Zásadní je, že jedinec si často působení této struktury není zcela vědom. Habitus se utváří během socializace a stává se tak jakousi „druhou přirozeností“, habitus tak představuje systém zvnitřněných struktur, který není vrozený, ale společensky utvářený (Šubrt & Baloun, 2010). Bourdieova teorie habitu

se tak dá velmi dobře využít k vysvětlení jak genderových nerovností, tak genderových stereotypů ve společnosti.

2.2 Genderové stereotypy a terorismus

Genderové stereotypy hrají důležitou roli v oblasti ženského terorismu. Právě genderové stereotypy silně ovlivňují současné vnímání žen v terorismu a násilném extremismu. Tyto stereotypy prezentují ženy jako něžnější pohlaví, které život dává, nikoliv bere. Přetrvávající genderové stereotypy tak silně podceňují roli žen v násilných činech (Mahmood, 2019). Podobné představy jsou pak základem mylných domněnek o sebevražedných teroristech a posilují přesvědčení, že terorismus je doménou mužů (Nacos, 2005).

Genderových stereotypů pak využívají zejména teroristické a extremistické organizace při rekrutování svých členů. Ukazuje se, že ženy v těchto organizacích sehrávají strategickou roli. Lindsey O'Rourke ve svém výzkumu (2009) ukazuje, že mezi strategické výhody patří právě fakt, že je u ženy méně pravděpodobné, že by se takového činu dopustila. Když se žena takového drastického a extremistického činu dopustí, dochází k porušení genderových rolí a norem ve společnosti, což například v médiích vzbudí větší pozornost, což je opět velmi výhodné pro teroristické organizace, které se této mediální pozornosti snaží docílit (O'Rourke, 2009).

Mia Bloom (2011a, 2011b) zdůrazňuje, že stereotypní očekávání, které nepředpokládá zapojení žen do násilných činů, ženským teroristkám značně ulehčuje dostat se skrze bezpečnostní kontrolu a tím pádem páchat úspěšnější útoky s vyšším počtem obětí. Teroristické organizace navíc využívají žen k tzv. psychologické válce při rekrutování nových členů. Využívají komunikačních taktik, kdy ženy strategicky rekrutují muže. Jakmile muži vidí ženy v takovýchto rolích, dochází k ohrožení jejich maskulinity a tím pádem je vyšší šance, že se z tohoto důvodu k organizaci také připojí. Ženy zároveň rodí budoucí bojovníky, čímž značně posilují danou organizaci (Bloom, 2011b). Mia Bloom (2011a) dále uvádí, že právě genderové nerovnosti mohou být navíc samotným důvodem, proč se ženy těchto teroristických činů dopouští. Snaha o rovnoprávné postavení ve společnosti tak představuje dostatečně silnou motivaci pro mnoho žen v patriarchálních společnostech. Nespokojenost s nedostatečným zastoupením v politických institucích tak představuje jednu z politických motivací ženských teroristek (Bloom, 2011b).

3 Metodologie

V následující kapitole je představen žánr práce a celková metodologie využita v bakalářské práci. Zároveň jsou zde představeny jednotlivé cíle a otázky, kterými se budu ve své práci zabývat. Práce má charakteristiku přehledové studie realizovaných výzkumů zaměřujících se na téma motivací ženského sebevražedného terorismu. V kapitole je představen typ přehledové stati, kterou jsem zvolila. Zároveň zde bude objasněn výběr tématu práce. V poslední části jsou objasněna kritéria, podle nichž byla provedena rešerše výzkumů a podle nichž byly zvoleny vybrané studie. Rovněž bude osvětleno, proč naopak některé výzkumy zvoleny nebyly.

3.1 Cíle a otázky přehledové studie

Bakalářská práce se zabývá problematikou ženského sebevražedného terorismu a je založena na prezentaci klíčových výzkumů zabývajících se tímto tématem. Cílem práce bylo zmapovat dosavadní studie zabývajících se ženským sebevražedným terorismem a následně představit a shrnout závěry studií, které se zaměřují na to, co vede ženy k páchání tak násilných a radikálních činů. Účelem přehledu je formulovat obecnější závěry, které vychází z předem zvolených empirických výzkumů (Mareš, 2013). Srze zvolené relevantní výzkumy se tak snažím objasnit, co motivuje ženy k sebevražednému terorismu a čím je role žen v sebevražedném terorismu tak specifická a unikátní.

Bakalářská práce si tak klade následující otázky:

1. Jaké jsou motivace ženských sebevražedných teroristek?
2. Co stojí za zapojením žen do sebevražedných teroristických útoků?
3. Co je tak specifického na ženském sebevražedném terorismu? Liší se něčím od sebevražedných útoků páchaných muži?
4. Jak se k ženským sebevražedným bojovnicím staví samotné teroristické organizace?

3.2 Přehledová stat'

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila metodologickou strategii přehledové stati. Existuje několik typů přehledových studií, které se mohou dále lišit svým tematickým zaměřením (Mareš, 2013). Kvalifikační práce se věnuje dosavadním empirickým výzkumům a má podobu literárního přehledu. Mareš (2013) definuje literární přehled jako „přehled dosavadních poznatků o zvoleném tématu za určité časové období“ (s. 430). Literární přehled tak vychází z nalezených výzkumných studií na dané téma a obsahuje analýzu a zobecnění jejich výsledků (Mareš, 2013).

3.3 Výběr tématu

Téma ženského sebevražedného terorismu představuje pro širší veřejnost poměrně neznámé a šokující téma. Během posledních pár měsíců jsem se setkala s mnoha dotazy, proč jsem si zvolila takové téma a jak jsem k výběru vůbec došla. Již od počátku mého studia mě fascinovaly politické a sociální jevy, které zahrnují válečné konflikty, náboženské spory a s tím spojené projevy extremismu a terorismu. S konceptem sebevražedného terorismu jsem se poprvé seznámila na kurzu sociologie konfliktu pod vedením Mgr. Karla Černého, Ph.D. Z tohoto důvodu jsem ho také následně požádala o vedení mé bakalářské práce. Během studia mě ale rovněž zaujala problematika genderových studií, tedy zejména role genderu ve společnosti a s tím spojená genderová socializace. Tato oblast mých zájmů nabyla nové dimenze, když jsem se poprvé seznámila s příběhy sebevražedných atentátnic v Čečensku a na Srí Lance. Ženský sebevražedný terorismus tak představuje oblast, kde se prolínají obě oblasti mých zájmů. Zúžení tématu sebevražedného terorismu a specializace na fenomén ženského sebevražedného terorismu bylo navíc žádoucí i vzhledem k nutnosti užšího zaměření bakalářské práce.

3.4 Podoba přehledové studie

Vzhledem k omezenému rozsahu kvalifikační práce se zaměřuji pouze na omezený počet výzkumných studií, které považuji za relevantní a klíčové v kontextu ženského sebevražedného terorismu. Tento výběr byl motivován spíše snahou o hloubkovou analýzu a kritické zhodnocení vybraných studií, než rozsáhlý přehled velkého množství různých studií. Zvolila jsem tak spíše kvalitativní přístup, který umožňuje důkladnější zkoumání a

detailnější analýzu vybraných studií, před kvantitativním přístupem, který by mohl vést k nedostatečnému prozkoumání a nepřesné interpretaci závěrů jednotlivých studií. Zároveň vzhledem k charakteru tématu práce, které stále představuje omezeně probádanou oblast, považují zvolený selektivní přístup za vhodný. Důležitou roli zde proto hrál i omezený počet vhodné literatury. Výběr omezenějšího počtu studií se snahou o kvalitativněji analýzu lze zdůvodnit i skutečností, že sebevražedný terorismus představuje komplexní fenomén, jehož pochopení vyžaduje hloubkovou analýzu a podrobnější zkoumání jednotlivých kontextů.

3.5 Kritéria výběru

Při výběru studií je zásadní stanovit jednoznačná kritéria pro zařazení (Mareš, 2013). To zajistí, že studie, které tato kritéria nesplňují, mohou být vhodným způsobem vyloučeny, čímž se výsledky výzkumu sladí se stanovenými cíli. Po stanovení kritérií výběru studií pak může být prováděna rešerše literatury.

Prvotní hrubý výběr a rešerše literatury byly prováděny pomocí platformy Google Scholar, která mi umožnila objevit široké spektrum literatury zabývající se rolí žen v teroristických a extremistických organizacích. Tato rešerše mi pomohla získat jasnější představu o tom, na co přesně bych se chtěla v rámci přehledové stati zaměřit. Avšak hlavním a častým problémem, se kterým jsem se potýkala při využívání platformy Google Scholar, byla nemožnost získat přístup k mnoha článkům, což zásadně ztěžovalo celý proces.

Výběr vědeckých studií byl následně zprostředkován primárně skrze databázi EBSCO, ke které má fakulta přístup. Díky dostupnosti nehrozilo riziko, že bych narazila na studii, ke které bych nemohla získat přístup, čímž by bylo znemožněno zařadit její závěry do práce. Zvolené výzkumy byly zaměřené na příčiny a důvody, které stojí za zapojením žen do sebevražedného terorismu. Studie vyhledávané pro potencionální využití byly vyhledávány od roku 2004, neboť se jedná o rok, kdy náboženská organizace poprvé využila ženu jako sebevražednou atentátnici, což hraje významnou roli v tématice ženského sebevražedného terorismu. Hlavním kritériem výběru bylo, aby studie pokrývala co nejširší spektrum oblastí, kde je strategie ženského sebevražedného terorismu využívána. To z důvodu, abychom ze studií mohli vyvodit co nejvíce obecné závěry týkající se trendu ženského sebevražedného terorismu. Toto kritérium značně zúžilo výběr možných studií.

Mnoho studií se totiž soustředilo na konkrétní oblasti či konkrétní teroristické organizace, které ženský sebevražedný terorismus využívají.

Vyhledávání zdrojů bylo uskutečněno v angličtině pomocí klíčových slov: „women and terrorism“ OR „female suicide terrorism“ OR „women and suicide terrorism“. Obecně byl výzkum omezen na anglické studie, neboť jsem již při počátku rešerše literatury zjistila, že v českém akademickém prostředí není ženský sebevražedný terorismus obvyklým předmětem výzkumu. Vyhledávání materiálů v angličtině mi tak umožnilo získat přístup k relevantnímu odbornému materiálu. Práce pouze s anglickými materiály však představovala určité nároky, zejména z hlediska správného porozumění či následného překladu. Nicméně to považuji za velice přínosné nejen pro mou vlastní práci a studium, ale i pro českou akademickou obec. Protože skrze prostudování a představení těchto materiálů, jsem do jisté míry umožnila přístup k těmto materiálům i v českém jazyce.

Celkový proces vyhledávání vhodné literatury se ukázal jako časově velmi náročný a během rešerše jsem narazila na řadu úskalí. Největším problémem bylo, že mnoho článků se zaměřovalo na roli žen v terorismu a extremistických skupinách, ale nikoliv přímo v rámci strategie sebevražedného terorismu. Tím je například článek "Negating Stereotypes: Women, Gender, and Terrorism in Indonesia and Pakistan" (Mahmood, 2019) nebo článek "The Changing Roles of Women in Violent Islamist Groups" (Margolin, 2019). Druhým problémem byly případové studie, které se sice zaměřovaly na roli žen v sebevražedném terorismu, ale případová studie byla orientována pouze na jednu teroristickou organizaci či na jeden konflikt. Například studie "The use of women and children in suicide bombing by the Boko Haram terrorist Group in Nigeria" (Nnam et al, 2018). Další studie, která z tohoto důvodu nebyla do práce vybrána nese název "Explosive Baggage: Female Palestinian Suicide Bombers and the Rhetoric of Emotion" (Patkin, 2004). Nebo dále například studie "A Palestinian womans place in terrorism: Organized perpetrators or individual actors?" (Margolin, 2016). Margolin (2016) ve studii ukazuje, jak vstup náboženských teroristických organizací do politiky a první intifáda změnila palestinský terorismus, čímž se navzdory patriarchální struktuře společnosti s postupem času rozšiřovala role žen i v rámci teroristických organizací. Studie se však zaměřuje pouze na útoky v letech 1965 až 1995, tedy na dobu předtím, než byl spáchán první sebevražedný útok palestinskou atentátnicí.

Nalezení dostatečného množství relevantních a použitelných studií tak představovalo hlavní výzvu a největší obtíž. I z tohoto důvodu jsem v rámci každé studie uvedla další studie či odborný článek, který stál jako polemika vůči zvolené studii. Tento přístup mi umožnil rozšířit omezený počet použitých studií a zajistit tak, že bakalářská práce bude obsahovat co největší počet relevantní literatury, což umožní komplexnější pochopení dané problematiky.

4 Vybrané studie – Zvolené výzkumy

S ohledem na metodologii popsanou v přechozí kapitole jsem se rozhodla zpracovat souhrny tří studií uvedených níže, které jsem vyhodnotila jako relevantní a vhodné s ohledem na stanovená kritéria a cíle výzkumu. V následující části práce budou tyto studie podrobně představeny a popsány s důrazem na srozumitelné sdělení jejich obsahu, použitých metod a dosažených výsledků. Na konci představení každé kapitoly bude navíc přiložena kritická část, kde bude předložena alespoň jedna jiná studie, která se bude vůči zvolené studii stavět do kontrastu. Věřím, že právě kritické zhodnocení každé studie nám umožní lépe porozumět sledovanému jevu, odhalit případná úskalí dosavadního zkoumání a osvětlit tak oblasti, které by naopak měli být podrobeny dalšímu výzkumu.

4.1 Karen Jacques & Paul Taylor – Male and female suicide bombers: Different sexes, different reasons?

Jacques a Taylor (2008) se pokouší pomocí porovnání jednotlivých motivací různých případů sebevražedného terorismu vytvořit obraz osobních motivací aktérů sebevražedného terorismu. Autoři shromáždili údaje o životních osudech třiceti mužů a třiceti žen, které mezi sebou následně porovnávali a komparovali. Zkoumalo se, zda jsou nějaké značné rozdíly v náboru a motivacích mužských a ženských sebevražedných teroristů.

Výzkumná studie pracuje s informacemi o třiceti sebevražedných teroristkách, které byly následovně porovnány s informacemi o 30 mužských sebevražedných teroristech. Jacques a Taylor (2008) ale zdůrazňují, že kvůli absenci analýzy více případů nelze jednoznačně říct, zda výpovědi těchto autorů platí pouze pro konkrétní situaci, nebo zda odrážejí motivace, které mohou být obecně charakteristické pro většinu případů ženského sebevražedného terorismu. Vzorek žen i mužů byl vybrán z různých oblastí. Co se týče ženských teroristek, výzkum zahrnul sedmnáct teroristek z Blízkého Východu, 9 teroristek spojovaných s čečenskými separatisty, jedna teroristka z LTTE, tři teroristky spojen s Al-Kaidou a zbylé tři teroristky ze separatistických skupin (z Pákistánu, Kurdistánu a LTTE).

Informace byly získány z biografických záznamů jednotlivců, kteří podle dostupných zpráv provedli nebo se alespoň pokusili o sebevražedný útok. Shromážděná data tak obsahují jak vydařené, tak i nevydařené teroristické útoky, dohromady tedy data o šedesáti

teroristických útocích. Dvacet jedna z třiceti žen a dvacet tři z třiceti mužů dokončili sebevražedný útok. Taylor a Jacques (2008) upozorňují, že údaje byly získány z různých veřejně dostupných archivních materiálů, kam spadají jak knihy, novinové články či informace získané z internetu. Výzkum zahrnuje jak osobní výpovědi, svědectví poskytnutá přáteli či rodinou a důkazy získané ze závěti či videozáznamů, které jednotlivec zanechal před svým útokem (Jacques & Taylor, 2008). Autoři se navíc snažili zachytit různé perspektivy, proto byli pro výzkum využity informace webových stránek sestavených výzkumnými institucemi, nezávislými výzkumníky a západními i nezápadními mediálními zdroji. Tímto nedochází ke zkreslenému jednostrannému pohledu na danou problematiku. Issacharoff (2006) totiž zdůrazňuje, že západní média mají tendenci zaměřovat se na osobní důvody, což má za následek, že činy jsou minimalizovány, čímž je snižována důvěryhodnost informací. Arabský tisk je ale na rozdíl od západních médií oproštěn od genderových stereotypů, čímž tolik nezdůrazňuje osobní motivy teroristek (Issacharoff, 2006). Proto Jacques a Taylor (2008) věří, že tato rozmanitost perspektiv byla klíčová pro poskytnutí přesnějších a objektivnějších údajů a omezila tak případné zkreslení údajů.

Nejprve se autoři věnují identifikaci hlavních typů motivace, které se objevují v předchozí literatuře. Zkoumají tak dvě oblasti, tedy individuální motivace a způsoby rekrutování. Individuální motivace dále rozdělili na čtyři kategorie: náboženské/národnostní důvody, klíčové události (psychologická reakce na určité události, například smrt blízkého či hanba), odplata/pomsta (touha po odplatě, například za smrt blízkého či odplata za sexuální zneužití ze strany nepřítele) a osobní důvody (nízké sebevědomí, deprese, sociální izolace či finanční problémy). Způsoby rekrutování následně také rozdělili na čtyři kategorie: náboženský/skupinový nátlak, nátlak v rámci rodiny/vrstevníků, proaktivní rekrutování jedinců (jedinci co aktivněji vyhledávají teroristické organizace, které je vycvičí k sebevražednému činu) a donucení (psychické či fyzické donucení k provedení útoku).

Tabulka 1

Individuální motivace a způsob rekrutování

Individuální motivace	Způsob rekrutování
Náboženské/národnostní důvody	Náboženský/skupinový nátlak
Klíčové události	Nátlak v rámci rodiny/vrstevníků
Odplata/pomsta	Proaktivní rekrutování jedinců
Osobní důvody	Donucení

Zdroj: Tabulka vytvořena autorkou na základě informací z výzkumné studie

Z těchto motivací autoři vytvořili osm hypotéz, které dále ve svém výzkumu testují. Jacques a Taylor (2008) tak podrobují výpovědi nalezené v dosavadní literatuře empirickému zkoumání založeném na systematickém zkoumání podobností a rozdílů v motivacích, které se vyskytují v široké škále případů.

- Náboženské/národnostní důvody
 - H1 = Ženy budou ve srovnání s muži méně často motivovány náboženskými/nacionalistickými motivy.
 - Výsledek: potvrzení hypotézy
- Klíčové události
 - H2 = Nebudou žádné významné rozdíly ve spojitosti mužů a žen s klíčovými událostmi motivujícími k sebevražednému terorismu.
 - Výsledek = potvrzení hypotézy
- Odplata
 - H3 = Nebudou žádné významné rozdíly v míře, v jaké jsou muži a ženy spojováni s motivací k pomstě při sebevražedných útocích.

- Výsledek = odmítnutí hypotézy
- Osobní důvody
 - H4 = Ženy jsou v rámci sebevražedného terorismu častěji spojovány s osobními důvody než muži.
 - Výsledek = potvrzení hypotézy
- Náboženský/skupinový nátlak
 - H5 = Ve srovnání s muži bude u žen méně pravděpodobné, že budou rekrutovány prostřednictvím náboženského/skupinového tlaku.
 - Výsledek = potvrzení hypotézy
- Skupinový tlak v rámci rodiny/vrstevníků
 - H6 = Neexistuje zásadní rozdíl v míře, ve které jsou muži a ženy rekrutovány prostřednictvím příbuzenského tlaku.
 - Výsledek = potvrzení hypotézy
- Proaktivní hledání jedinců
 - H7 = V porovnání s muži vykazují ženy výrazně vyšší pravděpodobnost, že se aktivně zapojí do náboru teroristické skupiny.
 - Výsledek = odmítnutí hypotézy
- Donucení
 - H8 = Nelze pozorovat významné rozdíly v tom, jak jsou muži a ženy rekrutováni k sebevražednému terorismu prostřednictvím vykořisťování.
 - Výsledek = potvrzení hypotézy

Výsledky výzkumu odhalují rozdílné motivace mezi ženskými a mužskými sebevražednými teristy. Výsledky jsou představeny v rámci dvou kategorií, podle kterých byl výzkum proveden, tedy individuální motivace a způsob rekrutování. V obou kategoriích dospěli k rozdílným motivacím a důvodům.

Jacques a Taylor (2008) tak svými výsledky dokládají, že jednání žen je nejčastěji motivováno osobními důvody. Ženy jsou častěji než muži motivovány touhou ukončit svůj život či nespokojeností s osobní nebo rodinnou situací. Muži jsou na rozdíl od žen více motivováni nacionalistickým či náboženským přesvědčením, zahraniční politikou či tlakem

působícím z extremistické skupiny. To znamená, že osobní motivace jsou spojovány především s ženami a sociální motivace naopak s muži. V rámci rekrutování výsledky ukazují, že muži byli rekrutováni hlavně skrze náboženský či skupinový tlak. To je spojeno se skutečností, že muži jsou motivováni zejména náboženskými a nacionalistickými motivy. Ženy jsou motivovány spíše jinými faktory, než náboženskými a nacionalistickými, což zásadně ovlivňuje způsob, jakým jsou rekrutovány. To je důvod, proč výsledky ukazují, že ženy častěji aktivně vyhledávaly zapojení do organizace a vykazovaly častěji tendenci nechat se naverbovat prostřednictvím tlaku vrstevníků (Jacques & Taylor, 2008).

V kategorii individuálních motivací výzkum odhalil několik skutečností:

1. Jednání žen je pravděpodobněji motivováno osobními problémy.
2. Ženy jsou častěji než muži, motivovány touhou ukončit svůj život, nespokojeností s osobní situací či rodinnými a osobními problémy.
3. Více mužů, než žen, je motivováno nacionalistickým či náboženským přesvědčením, zahraniční politikou či tlakem vyplívajícím z jejich extremistické skupiny.

V kategorii rekrutování výzkum odhalil, že:

1. Větší počet mužů, než žen, se zapojil do sebevražedného terorismu v reakci na náboženský či skupinový tlak.
2. Ve srovnání s muži, ženy častěji aktivně vyhledávaly zapojení do organizací a vykazovaly častěji tendenci nechat se naverbovat prostřednictvím tlaku vrstevníků.

Výsledky výzkumu tedy ukazují odlišnosti v motivech mužských a ženských sebevražedných teroristů. Jacques a Taylor (2008) ukazují, že ústřední roli mezi zjištěními hrají motivace a interakce mezi motivací a nábořem. Pochopení těchto interakcí je proto zásadní pro budoucí výzkum sebevražedného terorismu. Autoři tak dochází k závěru, že zkoumání pohlaví jako proměnné v rámci sebevražedného terorismu nám může umožnit lepší pochopení sociální a organizační dynamiky teroristických skupin (Jacques & Taylor, 2008).

4.1.1 Kritická reflexe studie

Jacques a Taylor dokázali pomocí svého pečlivého výzkumu identifikovat některé hlavní typy motivace ženských sebevražedných atentátnic. Při bližším zkoumání fenoménu

ženského sebevražedného terorismu však vycházejí najevo určitá omezení pro další zkoumání. Jako úskalí této studie bych viděla zejména to, že většina vzorku respondentů pochází z izraelsko-palestinského konfliktu. To je však něco, co sami autoři v závěru studie zmiňují. Jacques a Taylor (2008) sami uznávají, že budoucí studie by měli ověřit pravdivost těchto tvrzení na větších vzorcích žen ze sekulárních konfliktů, jako je například občanská válka na Srí Lance a zaměřit se tedy na teroristické organizace jako LTTE (Tygři osvobození tamilského Ílamu).

Dále by se studii dalo vytknout, že nepočítá se situacemi, kdy jsou jedinci uneseni danou organizací, což znamená, že jedinci často nemají svobodnou volbu ohledně toho, zda se do útoku pořádaných organizací zapojí či ne. To je ale opět dáno vzorkem atentátníků, který byl vybrán pro danou studii. Například teroristická organizace Boko Haram, je organizace specifická svým obrovským počtem sebevražedných atentátnic a řadí se tak mezi jednu z organizací, která dnes využívá nejvíce ženských sebevražedných bojovnic (Gallehan, 2019). Jedná se ale zároveň o organizaci, která v roce 2014 způsobila obrovský únos zhruba 270 dívek a krátce poté v roce 2014 organizace zorganizovala první ženský sebevražedný atentát. Proto dochází ke spekulacím, že rekrutování žen do těchto pozic probíhá právě skrze únosy mladých dívek (Gallehan, 2019), čímž se jejich zapojení nestává dobrovolným a jejich motivace se tak nedají definovat jako převážně osobní motivy. Zároveň ale jak již bylo zmíněno, Boko Haram je organizace, která ženské sebevražedné bojovnice začala využívat až od roku 2014, tedy o šest let později, než byl sepsán výzkum Paula Taylora a Karen Jacques.

Naopak jako pozitivum studie by se určitě mělo vyzdvihnout využití jak západních, tak nezápadních dat a zdrojů. Jak již bylo uvedeno výše, Issacharoff (2006) zdůrazňuje, že izraelská média mají tendenci udržovat šovinismus v arabské společnosti a vykreslují tak palestinské sebevražedné teroristky s větším pochopením na rozdíl od mužských teroristů. Vykreslují je jako ženy s obtížnými životními situacemi. Mužští teroristé tak nedostávají stejné empatie i přesto, že často pocházejí ze stejných bídých životních situací jako ženy. Arabská média jsou naopak oproštěna od genderových stereotypů a vnímají tak palestinské sebevražedné teroristky jako plnohodnotné partnerky v národním a náboženském džihádu, zatímco osobní aspekty jsou odsunuty do pozadí (Issacharoff, 2006). Zahrnutí západních i

nezápadních zdrojů tak poskytuje různorodé perspektivy a vede ke komplexnějšímu pochopení tohoto fenoménu.

Jacques a Taylor (2008) ve své studii dokládají, že existují odlišnosti v motivech mužských a ženských sebevražedných teroristů. Ženy jsou častěji motivovány osobními důvody, zatímco muži jsou častěji poháněni nacionalistickým či náboženským diskurzem (Jacques & Taylor, 2008). Anne Speckhard však ve své studii dochází k odlišným zjištěním, tedy k závěru, že sebevražední teroristé a teroristky mají v zásadě stejné motivace. Motivace se liší pouze tím, zda se terorista radikalizoval v konfliktní nebo nekonfliktní zóně. Trauma hraje podstatnou roli u obou pohlaví, avšak ženy čelí při radikalizaci do extremistické role sebevražedného atentátníka některým zvýšeným psychologickým zranitelnostem. Mezi tyto zranitelnosti patří zvýšený výskyt traumatického stresu, deprese, úzkosti či disociativních poruch. Ženy mohou rovněž reagovat intenzivněji na ztrátu rodinných vztahů a vnímat pouze jediný způsob, jak tyto ztráty násilně pomstít (Speckhard, 2008).

Speckhard se ve své studii (2008) zabývá primárně otázkou, zda existují nějaké významné rozdíly mezi mužskými a ženskými atentátníky. V rámci svého výzkumu rozděluje sebevražedné atentátníky do dvou skupin, což naznačuje existenci dvou odlišných typů motivací pro sebevražedný terorismus. Autorka je ve studii nazývá jako dva typy motivačních sad. První sada zahrnuje nacionalistické, komunitní, expresivní, traumatické a pomstychtivé motivy. Druhá sada zahrnuje motivy odcizení, marginalizace, nedostatku pozitivní identity, touhy po smysluplnosti a dobrodružství. První sada motivů je specifická pro skupiny působící v konfliktních oblastech, které často vnímají sami sebe jako okupované. Řadí se sem například Čechenci, Palestinci či Iráčané. Primární motivace těchto skupin jsou nacionalistické a jejich osobní motivace jsou podpořeny osobním traumatem či touhou po pomstě. Atentátníci v těchto oblastech se tak většinou považují za jedince, kteří jednájí na obranu svých komunit. Autorka odhaluje, že v této skupině jsou motivace a psychologické procesy vedoucí k sebevražedným atentátům téměř totožné jak u ženských, tak u mužských sebevražedných atentátníků. Jediný rozdíl spočívá v roli, kterou mužská a ženská pohlaví plní. Vůdčí role zpravidla připadají mužům, zatímco role žen jsou často omezeny společenskými normami, které jdou ruku v ruce se společenským kontextem. To znamená, že role mezi členy teroristických organizací se moc neliší od těch, které panují

v tradičních konzervativních společnostech (Speckhard, 2008). Druhá sada motivů je charakteristická pro skupiny v nekonfliktních oblastech. Většinou se jedná o zradikalizované Evropany či Araby, kteří jako atentátníci působí buď ve vlastních společnostech, nebo odchází do konfliktních oblastí jako budoucí útočníci. Autorka ale dochází k závěru, že na rozdíl od první skupiny, se v této skupině vyskytuje mnohem menší počet žen oproti mužům (Speckhard, 2008).

4.2 Mia Bloom - Bombshells: Women and Terror

Mia Bloom se ve svém článku (2011b) zabývá rostoucím fenoménem ženských teroristek, zejména rolemi, které ženy vykonávají v rámci extremistických organizací. Studie analyzuje mechanismy mobilizace žen a zejména tím, co za samotnou mobilizací stojí. Jsou ženy k teroristickým činům nuceny, nebo se jich účastní dobrovolně? Článek tak sleduje, co vlastně stojí za motivací a účastí ženských sebevražedných teroristek. (Bloom, 2011b).

Nejprve se v článku autorka zabývá strategickými výhodami, které ženy v rámci sebevražedného terorismu přinášejí. Mia Bloom (2011b) uvádí, že ženy v rozmezí dvaceti pěti let, tedy od roku 1985 do roku 2010, spáchaly přes 257 sebevražedných útoků, což pravděpodobně úzce souvisí právě se strategickými výhodami, které ženy v rámci teroristických organizací přinášejí. Hlavní výhoda žen pro mnoho organizací spočívá ve schopnosti žen vyvážnout lehčeji bezpečnostním kontrolám a obejít tak bezpečnostní složky. To souvisí s kulturními normami v mnoha konzervativních společnostech, které zakazují důkladné prohledávání žen, tedy dotýkání se žen při těchto kontrolách. To představuje značnou výhodu zejména z důvodu, že bezpečnostní kontrolu na stanovištích provádějí především muži. Zvýšená efektivnost ženských bojovnic je dána také momentem překvapení, které útoky páchané ženami způsobují. To opět souvisí s kulturními normami, které vykreslují ženy jako matky a pečovatelky namísto bojovnic schopných násilných aktů. Ženské teroristky jsou navíc schopné získat značně větší mediální a globální pozornost než jejich mužští spolupracovníci. Teroristické organizace tak inovativně využívají genderových stereotypů ve svůj prospěch (Bloom, 2011b).

Autorka dále upozorňuje, že role žen v teroristických organizacích zůstává komplexním fenoménem a neexistuje jeden jediný důvod, který by dokázal vysvětlit, co za

zapojením těchto žen stojí. Zásadní je ale proměnit způsob, jakým na ženské bojovnice nahlížíme. Mia Bloom (2011b) poukazuje na to, že dosavadní literatura zobrazuje ženy spíše jako oběti násilí, a nikoliv jako vykonavatelky tohoto násilí. Pochopení tohoto komplexního fenoménu ale vyžaduje, abychom se oprostili od zjednodušených narativů, které vykreslují ženské bojovnice jako oběti násilí, které byly k těmto činům donuceny mužskými aktéry daných teroristických organizací. Ženské bojovnice jsou totiž schopny stejně násilných činů a jejich touha účastnit se těchto operací nemusí být až tak zásadně odlišná od té mužské. Ženské motivace ale bývají velmi komplexní a mnohvrstevnaté a jsou často výsledkem několika faktorů. Jedná se převážně o kombinaci smutku, hněvu, touhy po odplatě, ale stejně tak se může jednat o náboženské nebo nacionalistické faktory. Motivace žen je tak složitou kombinací osobních, politických a náboženských faktorů (Bloom, 2011b).

Mia Bloom zapojení žen do terorismu vysvětluje pomocí takzvaných „four R’s: Revenge, Redemption, Relationship and Respect“. Tedy jako způsob odplaty, vykoupení, následek určitých vztahů či snaha o získání respektu v dané společnosti. Vysvětluje, že pomocí těchto čtyř R lze lépe objasnit zapojení žen do terorismu v řadě konfliktů. Důležité je, že tyto čtyři kategorie se navzájem nevylučují, a naopak se tyto motivy většinou prolínají. Činy motivované odplatou jsou často spojené se smrtí blízkého rodinného příslušníka. Bloom (2011b) ale upozorňuje, že takto přímočarý výklad pomsty je příliš zjednodušující vysvětlení, ale přesto se v dosavadní literatuře objevuje jako nejčastěji udávaný důvod zapojení žen do teroristických činů. Další často zmiňovaný důvod v dosavadní literatuře je snaha o vykoupení. Mnoho činů je motivováno snahou o vykoupení, kdy je ženským aktérkám organizací nabídnuto společenské vykoupení za určité činy, které byli ženami spáchané v minulosti a mají za následek společenské vyloučení. Většinou se jedná případy takzvaných padlých žen, tedy situace, kdy se ženy dopustily určitého nezákonného vztahu. Zapojení se do organizace a akt mučednictví ve jménu boha tak představuje možnost vykoupení a očištění jména nejenom samotné aktérky, ale také celé rodiny. Vztahy se myslí konexe k příslušníkům, kteří již jsou součástí teroristické organizace. Pokud se tedy žena vyskytuje v sociálním okruhu členů dané organizace, či je přímo ženou muže, který je součástí teroristické organizace, je samozřejmě větší pravděpodobnost, že i ona sama se s postupem času těchto operací účastní. Běžným jevem jsou i takzvané strategické sňatky,

kteře jsou organizovány právě za účelem posílení sociálních sítí a vazeb dané teroristické organizace.

Dalším možným vysvětlením, které je ale obvykle ve spojení s dalšími motivy, je touha žen po získání respektu v rámci své komunity. Bloom (2011b) vysvětluje, že pomocí zapojení se do násilných činů mají ženy šanci demonstrovat své odhodlání a oddanost pro věc v rámci náboženských či nacionalistických otázek, čímž se mohou v této oblasti dorovnat svým mužským protějškům. Toto je posilováno skutečností, že životy mučedníků jsou ve společnosti hojně oslavovány a uznávány. Ženy se tak mohou stát uznávanými hrdinkami, o kterých se pak píše literatura, či se po nich pojmenovávají ulice a parky. To pak motivuje další dívky k tomu, aby se aktu mučednictví také oddaly. Důležitou roli zde hraje i patriarchální charakter společností. Ženy si uvědomují, že takové slávy a respektu by se jim za normálního života v patriarchální společnosti nepodařilo získat a akty mučednictví tak poskytují příležitost stát se uznávanými a respektovanými hrdinkami alespoň po smrti. Náboženství a víra představují důležitý nástroj využívaný určitými organizacemi v rámci rekrutování žen. Například islámským mučedníkům je po smrti slíbeno místo v nebi po boku proroka Alláha, jak pro ně samotné, tak i pro jejich příbuzné. Ženským mučednicím je navíc řečeno, že po smrti budou disponovat ještě větší krásou než za života, a rovněž budou odměněni i dokonalým manželem. To samozřejmě motivuje zejména ženy, které se vyskytují v nešťastné životní situaci, ze které je velmi obtížné se dostat a posmrtný život tak nabízí optimální možnost úniku a slibuje vizi lepšího života. Autorka vyzdvihuje, že manipulace s posvátnými texty a poselstvími je možná především díky tomu, že ženy jsou v islámské víře často méně vzdělané než muži, díky čemuž jsou snáze manipulovatelné a není obtížné je přesvědčit o tom, že korán schvaluje a podporuje tyto mučednické operace. Ve skutečnosti však sebevražedné atentáty zásadně odporují třem nejzákladnějším pravdám islámské víry (Bloom, 2011b). Lze tedy velmi dobře vidět, jak jsou různé teroristické organizace schopné díky daným sociálním a kulturním podmínkám manipulovat s jedinci ve společnosti. Svých cílů tak dosahují ať už pomocí manipulování s vírou či pomocí posilování narativů hrdinských bojovnic, čímž podporují další mučednické akty, tedy určitou „kulturu mučednictví“ (Bloom, 2011b).

Autorka k těmto čtyř kategoriím přidává ještě jedno poslední R (Rape), čímž je motiv znásilnění. Sexuální zneužití žen se objevuje jako účinný způsob, jak rekrutovat nové bojovnice. Ukazuje se totiž, že trauma způsobené sexuálním násilím má za následek zvýšenou náchylnost žen k účasti na násilí. Mučednický čin se tak jeví jako jedna z mála možností, který nabízí ženám určité vykoupení a možnost anulovat hanbu, kterou pociťují. Ženy se tak mohou z ponížených obětí stát uznávanými hrdinkami dané komunity. Bloom tak poukazuje na to, jak samotné organizace opět využívají této logiky a stávají se tak samy často právě těmi, kdo se dopouští sexuálního násilí na ženách z jejich vlastní komunity. Nejvýhodnější pro teroristické organizace je případ, kdy jsou ženy znásilňovány a ponižovány nepřátelským vojskem. Pokud se však nepřátelský stát nedopouští násilí na civilní populaci, přebírají tuto funkci teroristé daného státu a sami se uchylují ke znásilňování vlastních žen. „Znásilněné ženy se tak stávají oběťmi konfliktu, oběťmi útočníků a oběťmi situace, v níž se ocitly“ (Bloom, 2011b, s. 15).¹

Jako příklad účinnosti a následného využívání této náborové strategie autorka zmiňuje případ, kdy v roce 2009 byla zatčena Samira Ahmed Jassim, které zorganizovala znásilnění osmdesáti dívek v Bagdádu a provincii Dijála za účelem následného rekrutování těchto dívek jako sebevražedných bojovnic pro sunnitskou skupinu Ansar al Sunna napojenou na Al-Káidu (Bloom, 2011b). Válečné zločiny, tedy případy, kdy jsou ženy znásilňovány nepřítelem též slouží jako účinný způsob, jak rekrutovat a mobilizovat mužské členy teroristické organizace. Tato rétorika, že muži selhali ve své povinnosti ochránit muslimské ženy je typická i pro mobilizaci západních muslimů, kteří se v důsledku toho připojují ke globálnímu džihádu. Muži pociťují hanbu, ponížení, hněv a touhu pomstít se jedincům zodpovědným za tyto činy. Jako příklad této skutečnosti autorka uvádí případ, kdy američtí vojáci hromadně znásilnili a zavraždili čtrnáctiletou dívku Abir Al Janabi spolu s její rodinou během americké okupace Iráku v roce 2006. Toto mělo za následek vlnu útoků a vznik řady povstaleckých skupin a brigád. Důkazem je mnoho závětí iráckých sebevražedných atentátníků, kteří ve svých posledních videích zmiňují právě válečné zločiny páchané americkou armádou na irácké populaci (Bloom, 2011b).

¹ Jedná se o vlastní překlad z anglického jazyka.

Mia Bloom proto zdůrazňuje, že „jakékoliv zneužívání žen obyvatelstva druhou stranou se pravděpodobně objeví jako mechanismus radikalizace a mobilizace náboru do teroristických skupin“ (2011b, s. 17).² Zároveň ale klade důraz na fakt, že to je právě to, s čím teroristické skupiny počítají. Organizace si jsou vědomy, že útoky páchané na civilní obyvatelstvo vyvolávají značné pobouření, které vyústí právě v mobilizaci a radikalizaci nových bojovníků. Proto je zásadní, aby si zahraniční vojenské jednotky byly vědomy toho, jak mohou jejich činy a vůbec jejich přítomnost proměnit dynamiku vztahů mezi muži a ženami v konzervativních a patriarchálních společnostech. Zejména, jak zneužívání a ponižování místních žen může z dlouhodobého hlediska vést k nárůstu zapojení žen i mužů do radikálních hnutí (Bloom, 2011b).

V závěru článku Mia Bloom dále zdůrazňuje, že k omezení účasti ženské participace v teroristických organizacích a obecně k potlačení další mobilizace je nezbytné, aby zahraniční vojáci neposkytovali těmto radikálním hnutím náborový nástroj v podobě propagandy, která hlásá, že zahraniční jednotky znásilňují jejich ženy a dcery. Dále navrhuje možnou strategii, jak bojovat proti rostoucí hrozbě sebevraždných teroristek. Strategii charakterizuje jako metodu takzvaných „three D’s: Deligitimize, Deglamorize and Demobilize“. Tedy delegitimovat, deglamorizovat a demobilizovat ženy z teroristických hnutí. Deglamorizace se docílí za pomoci vykreslení reality zapojení do terorismu. Delegitimizace násilí se docílí zdůrazněním, že násilí není schváleno či podporováno Koránem či Hadísem, což by spolu s deglamorizací teroristických organizací mělo vést k postupné demobilizaci ženských sebevraždných atentátnic. Mia Bloom zdůrazňuje, že namísto aktivní snahy o radikalizaci a proměnu myšlení žen zapojených do extremistických organizací by měl být kladen důraz na demobilizaci. Snaha o proměnu jejich myšlení může být příliš radikální a spíš bychom se měli pokoušet o proměnu jejich činů. Tedy snaha o to, aby se ženy přestaly podílet na násilných činech jako jsou sebevraždné útoky a zabíjení civilistů (Bloom, 2011b).

² Jedná se o vlastní překlad z anglického jazyka.

4.2.1 Kritická reflexe studie

Ve své studii Mia Bloom předkládá řadu zajímavých zjištění, která nám umožňují lépe porozumět tomu, co vlastně vede ženy k účasti na tak násilných aktech, jako je sebevražedný atentát s cílem zabít nejenom sebe, ale také zranit velké množství dalších jedinců. Na rozdíl od předchozí studie Taylor & Jacques (2008), studie přímo neobsahuje výzkumnou část s jejíž pomocí by byly vytvářeny hypotézy, které by se dále testovaly. Ačkoliv Mia Bloom čerpá z empirických dat a případových studií, samotný článek není strukturován jako typická empirická studie s hypotézami, sběrem dat a statistickou analýzou. Jde spíše o analytické zkoumání role žen v sebevražedném terorismu. Mia Bloom je však významnou postavou, akademickou osobností a autorkou v oblasti terorismu, zejména ve specializaci na ženský terorismus. Z toho důvodu mi přišlo zásadní sem tuto studii zahrnout. Ve své studii navíc uvádí spoustu zajímavých příkladů z různých konfliktů, čímž čtenáři umožňuje motivy a skutečnosti lépe pochopit. Například zmíněný případ, kdy Samira Ahmed Jassim zorganizovala znásilnění osmdesáti dívek v Bagdádu a provincii Dijála, což nám umožňuje lépe pochopit, jak účinná může být strategie znásilnění při náboru sebevražedných útočnic.

Mia Bloom je navíc autorkou knihy *Bombshell: women and terrorism*. V knize autorka zkoumá roli žen v teroristických hnutích v Severním Irsku, na Srí Lance, v Čechensku, Indonésii, Iráku, Afganistánu a v rámci izraelsko-palestinského konfliktu. V knize tak pokrývá velké množství oblastí a velmi čtivě čtenářům objasňuje historické kořeny jednotlivých konfliktů. To je však jedna z věcí, která je autorce často vytýkána. Například Caron E. Gentry (2012) knize vytýká, že kniha je určená spíše širšímu publiku a neřeší tak některé otázky, kterými by se zabývalo akademické publikum. Kniha obsahuje spíše beletrizované příběhy žen v době politického konfliktu, čímž dochází k vyvolání větší empatie ke konkrétním ženám zapojených do jednotlivých konfliktů (Gentry, 2012). Gentry dále argumentuje, že Mia Bloom má tendenci nekriticky replikovat genderování motivů, například když Mia Bloom zdůrazňuje znásilnění jako motivaci žen stát se sebevražednými atentátnicemi. Navrhuje proto, že by bylo adekvátnější kritičtěji zhodnotit, jak gender utváří a ovlivňuje životy všech lidí, nejen žen (Gentry, 2012).

Mia Bloom v uvedené studii "Bombshells: women and terror" (2011b) konstatuje, že jedním z faktorů motivujících ženy k účasti na sebevražedných atentátech je touha po respektu

v rámci své komunity. Ženy tak mohou demonstrovat svou odhodlanost a v důsledku toho se stát uznávanými hrdinkami. Berko a Erez (2007) se ve své studii rovněž zabývají otázkou respektu. Uvádí však ale, že ženy zapojené do teroristických útoků jsou v palestinské společnosti naopak vnímány negativně, protože takové jednání je považováno za prohřešek, neboť dochází k porušení tradičních genderových rolí, které jsou v souladu s patriarchálním charakterem společnosti. Berko a Erez (2007) totiž zkoumají hypotézu, zda zapojení palestinských žen do teroristických aktivit svědčí o posílení postavení žen a jejich osvobození v rámci patriarchální společnosti. Závěr studie však odkrývá skutečnost, že palestinské ženy, které se zapojily do teroristických aktivit, se naopak ocitají v bezvýchodné situaci, ze které není možno úniku. Namísto očekávané slávy a uznání se těmto ženám dostává spíše hanby a odsouzení. V důsledku porušení genderových očekávání a neplnění tradičních genderových rolí jsou vyvrženy na okraj společnosti a částečně tak ztrácejí svou autonomii (Berko & Erez, 2007).

Soules své studii (2020) zkoumá, v jakých typech společností je nejvyšší potenciál pro využívání sebevražedných atentátnic. Argumentuje, že sebevražedné atentátnice budou nejčastěji využívány v zemích, kde existuje určitá forma „střední rovnosti“ mezi muži a ženami. To z toho důvodu, že v zemích, kde mají ženy nízké postavení, je větší pravděpodobnost, že budou ozbrojené skupiny čelit značnému odporu svých příznivců, kteří odmítají zapojení ženských atentátnic do jejich řad (Soules, 2020). V tom vlastně navazují na to, co tvrdí ve své studii Berko a Erez (2007), odpor k využívání ženských sebevražedných teroristek vyplývá z genderových normativních očekávání daných společnostmi. Soules (2020) však poukazuje na to, že zároveň právě ve společnostech s výraznou nerovností mezi pohlavími představují ženské atentátnice největší strategické výhody. To je způsobeno tím, že v těchto společnostech je menší pravděpodobnost, že budou bezpečnostními složkami považovány za podezřelé. To znamená, že naopak ve společnostech s vysokou rovností pohlaví je taktická výhoda sebevražedných atentátnic značně oslabena. Bezpečnostní orgány v těchto zemích lépe překonávají různé genderové stereotypy, čímž se oslabují výhody, které vycházejí právě z těchto stereotypů a očekávání. Země se střední úrovní rovnosti žen a mužů se tak jeví jako prostředí, kde se ženské sebevražedné atentátnice mohou nejlépe uplatnit. Jednak disponují rozsáhlejšími osobními zdroji, čímž se jedná o kvalitnější rekruty. Současně nepředstavují pro ozbrojené skupiny

riziko, že by se proti nim postavili jejich příznivci. Tímto je autorem demonstrováno, že teroristické organizace musí často zvažovat veřejnou reakci při tvorbě svých taktik (Soules, 2020). Nedostatečné povědomí o sebevražedných atentátnicích zvyšuje jejich smrtelnost a účinnost, což zdůrazňuje potřebu hlubšího pochopení tohoto fenoménu. Právě pochopení dynamického vztahu mezi postavením žen, strategickými úvahami a výskytem sebevražedných atentátnic může přispět k lepšímu osvětlení tohoto jevu (Soules, 2020).

4.3 Linsley O'Rourke - What's Special about Female Suicide Terrorism?

Linsley O'Rourke ve své studii (2009) analyzuje interakci mezi motivací jednotlivých útočnicků a strategiemi teroristických skupin. Její studie se zabývá efektivitou a organizační dynamikou ženského sebevražedného terorismu a odhaluje tak některé jeho zásadní organizační, politické a strategické aspekty. Autorka ve své studii předkládá pět hlavních tvrzení. Prvním tvrzením je vyšší účinnost ženského sebevražedného terorismu. Tato skutečnost se pak odráží ve způsobu rekrutování dalších členů a budoucích bojovníků. Teroristické organizace rekrutují ženské sebevražedné útočnice právě kvůli jejich vyšší efektivitě, což autorka předkládá jako druhé tvrzení. Dále ukazuje, jak teroristické skupiny využívají specifické individuální motivy potencionálních sebevražedných atentátnic, na základě nichž přizpůsobují svůj diskurz za účelem rekrutování těchto žen a dosažení svých strategických cílů. Na rozdíl od dosavadních studií, jako čtvrté tvrzení dokládá, že ženské útočnice jsou vedeny stejnými důvody, motivy a okolnostmi, jako mužští atentátníci. Těmito motivacemi jsou zejména hluboké závazky ke svým komunitám. A jako poslední a nejdůležitější tvrzení pokládá skutečnost, že ženské sebevražedné útočnice spíše přijímají genderové normy chování ve společnosti, než že by jim odporovaly, jak tvrdí velké množství dosavadní literatury (O'Rourke, 2009).

Stejně jako předchozí autoři i Linsley O'Rourke zdůrazňuje vyšší smrtelnost sebevražedných útoků, které jsou páchany ženami. Zároveň jsou útoky pro veřejnost mnohem více šokující, protože činy páchané sebevražednými atentátnicemi porušují a překračují genderové normy společností, ze kterých útočnice pocházejí (O'Rourke, 2009). Autorka studie ale nesouhlasí s mnoha dosavadními výzkumy, které jsou zaměřeny na ženské sebevražedné atentátnice. Stávající literatura vyobrazuje ženské sebevražedné

atentátnice jako ženy, které páchají činy ze zoufalství, kvůli duševním problémům či kvůli jejich společensky podřadnému postavení. Dosavadní literatura tak podporuje tvrzení, že ženy nesouhlasí s tradičními genderovými normami, čímž posiluje tvrzení, že hlavním zdrojem ženského sebevražedného terorismu jsou ideologické faktory. O'Rourke tvrdí že toto je obzvlášť nebezpečné, protože posiluje myšlenku, že tyto společnosti se silnými genderovými normami by měly být přeměněny na moderní státy, kde mají ženy i muži rovnocenné postavení. Zkreslování motivů atentátnic tak vede k chybným politickým rozhodnutím, které mohou potencionálně vést k nárůstu ženského sebevražedného terorismu. Proto Lindsey O'Rourke navrhuje, že namísto toho, aby se výzkum zaměřoval na individuální motivy ženských útočnic, měl by se zájem přesunout na strategické důvody teroristických organizací využívající ženské sebevražedné atentátnice. Právě zaměřování se na individuální motivace a opomíjení strategických důvodů neumožňuje zkoumat zásadní interakce mezi strategií a ideologií. (O'Rourke, 2009).

Výzkumná studie vychází z globálního průzkumu všech ženských sebevražedných útoků. Autorka využívá databázi všech známých ženských sebevražedných útoků a porovnává jí s informacemi z databáze všech sebevražedných útoků v období od roku 1981 do července 2008. Srovnávací analýzu využívá za účelem zjištění, zda hraje pohlaví útočnicka roli v úspěšnosti sebevražedného útoku. Kvantitativní analýzu autorka doplňuje pěti případovými studii sebevražedných atentátnic z různých konfliktů a oblastí. Za pomoci těchto studií autorka lépe osvětluje motivy a okolnosti vedoucí ženy k sebevražedným útokům. Případové studie autorka využívá i jako určité důkazy, podporující její hlavní argumenty, které odporují domněnce dosavadní literatury. Primárně se však snaží zjistit, zda využívání ženských sebevražedných teroristek přináší organizacím nějaké taktické či strategické výhody. Případové studie obsahují jak primární, tak sekundární zdroje. Mezi primární zdroje patří například videozáznamy pořízené atentátníky před útokem či přepisy rozhovorů. Sekundární zdroje představují tiskové zprávy či předchozí vědecké či výzkumné studie. Případové studie sledují útoky páchané v rámci pěti konfliktů. Jedná se o konflikt mezi Izraelem a Libanem, konflikt mezi stranou kurdských pracujících (PKK) a Tureckem, Srílanský konflikt mezi tamilskými tygry a srílanskou vládou, čečensko-ruský konflikt a v neposlední řadě izraelsko-palestinský konflikt.

Linsdey O'Rourke zastává názor, že ženský sebevražedný terorismus, je stejně jako strategie sebevražedného terorismu, řízen zejména strategickými faktory. Zjištění z výzkumné studie ukazují, že ženské sebevražedné útočnice jsou značně efektivnější než jejich mužské protějšky. Útoky páchané ženami mají za následek vyšší množství obětí, čímž se dají označit za smrtelnější (O'Rourke, 2009). Vyšší účinnost ženského sebevražedného terorismu podle Linsdey O'Rourke (2009) vyplývá ze specifických norem, které řídí chování žen ve společnostech, kde k útokům dochází. To je dáno genderovými stereotypy a předsudky, které ovlivňují to, jak je ve společnosti žena vnímaná a co je její očekávaná role ve společnosti. Žena jako sebevražedná atentátnice tak představuje jev, který zásadně odporuje těmto společenským představám. V důsledku toho ženské atentátnice vzbuzují menší podezření, díky čemuž podléhají mírnějším bezpečnostním kontrolám a opatřením. To je dáno zejména povahou společností, ve kterých k útokům dochází. Fyzické prohlídky žen, zejména pokud jsou prováděny muži, jsou považovány za invazivní a ohrožující z hlediska ženské cti. Toto tvrzení je ve studii podpořeno uvedením případu, kdy se iráňští a afgánští sebevražední teroristé převlékli za ženy, čímž byli schopni lépe proniknout bezpečnostními kontrolami. Sebevražedné atentátnice byly navíc doposud využívány zejména ve společnostech, kde je běžné, že je žena oblečena v takovém obleku, který zahaluje většinu jejího těla, což atentátnici umožňuje výbušniny připevněné k tělu lépe ukrýt. Autorka zmiňuje i fakt, že mnoho atentátnic se navíc vydává za těhotné, protože jim to umožňuje připevnit k tělu větší výbušné zařízení. Jako příklady, kdy byla využita taktika falešného těhotenství, zmiňuje autorka případy čečenských, palestinských, kurdských i tamilských útočnic. Autorka ale na druhou stranu zdůrazňuje, že vyšší efektivita ženských útoků může být způsobena i tím, že se jedná o novější strategii boje a tím pádem měly teroristické organizace více času na promyšlení svých bojových plánů a zdokonalení výroby svých bomb. Do protikladu však následně staví argument, že právě protože se jedná o pozdější strategii boje, tak by mohly být útoky méně efektivní, protože cílové státy měly více času na tvorbu lepších protiteroristických strategií. Linsdey O'Rourke stejně jako někteří předchozí autoři zmiňuje i efektivitu ženských sebevražedných atentátnic z psychologického hlediska. Kvůli společenskému přesvědčení o nenásilnosti ženského pohlaví přináší útok spáchaný ženou značně vyšší psychologický dopad na cílový stát (O'Rourke, 2009).

Studie odhaluje zásadní organizační, politické a strategické aspekty ženského sebevražedného terorismu. Lindsey O'Rourke argumentuje, že v rámci sebevražedného terorismu převažuje strategie nad ideologií. Jak již bylo zmíněno v předchozím odstavci, teroristické organizace využívají sebevražedných teroristek kvůli jejich vyšší účinnosti a efektivitě. To znamená, že právě vyšší efektivita atentátnic vedla sekulární i náboženské teroristické organizace k rekrutování a náboru ženských sebevražedných teroristek. Za zásadní O'Rourke (2009) považuje především to, jak náboženské organizace přijaly tuto strategickou taktiku, kvůli které došlo k přehodnocení některých společenských, kulturních a náboženských norem. Využívání ženských atentátnic se nejprve objevilo u sekulárních skupin. To je dáno především tím, že sekulární organizace nejsou tak silně vázané na genderové role. Náboženské organizace naopak více lpějí na dodržování tradičních genderových rolí, což je hlavní důvod, proč využívání ženských sebevražedných atentátnic nejdříve odmítaly. Náboženské organizace však kvůli vysoké efektivitě ženských sebevražedných bojovnic, kterou vyzorovali u konkurenčních sekulárních skupin, s postupem času přehodnotily svou politiku a začaly tak stejně jako sekulární organizace využívat této bojové strategie (O'Rourke, 2009).

Mezi zmíněné sekulární organizace využívající strategii ženského sebevražedného terorismu patří Strana kurdských pracujících (PKK), Tamilští tygři, Čečenští separatisté či Syrská sociálně nacionální strana. Autorka ve studii ukazuje, že rekrutování žen do sekulárních organizací je posilováno rétorikou zdůrazňující rovnocenného postavení žen při účasti v daném konfliktu. Rétorika organizací tak často zdůrazňuje, že sebevražednými útoky mohou ženy prokázat svou ochotu a demonstrovat tak, že jsou věci stejně oddané jako jejich mužské protějšky. Jak již bylo zmíněno výše, náboženské organizace dlouho nepřijímaly využívání žen jako sebevražedných bojovnic. První náboženskou organizací, která využila ženské sebevražedné atentátnice byla teroristická organizace Hamás v roce 2004, tedy skoro o devatenáct let později, co sekulární organizace poprvé využily ženských sebevražedných bojovnic (O'Rourke, 2009). Studie tak na základě empirických důkazů demonstruje, že taktika ženského sebevražedného terorismu začala jako sekulární fenomén, avšak s postupem času strategii adoptovaly i náboženské organizace, které tím demonstrují svou ochotu postavit své strategické cíle nad ty ideologické. Je proto podle autorky na místě

domnívat se, že náboženské skupiny budou nadále následovat sekulární organizace v rekrutování ženských sebevražedných bojovnic, protože i u teroristických skupin vedených náboženským diskurzem má strategie přednost nad ideologií (O'Rourke, 2009).

Ve své studii se autorka dále zabývá otázkou, zda jsou ženské atentátnice vedeny výhradně „ženskými“ osobními motivy, jak dosavadní literatura mnohdy tvrdí. Linsdey O'Rourke zastává názor, že mnohá dosavadní literatura chybně předpokládá, že ženské atentátnice jsou motivovány specificky ženskými motivy, které jsou tak dolišné od těch mužských. Zmiňuje zde, že například Mia Bloom ve své práci tvrdí, že muži provádějící sebevražedné mise jsou motivováni především náboženským a nacionalistickými důvody, zatímco ženy jsou motivovány spíše osobními důvody. O'Rourke ale zdůrazňuje, že často mylně dochází k tomu, že vědci odhalí pravděpodobný osobní motiv u některých atentátnic, který následně zobecňují a aplikují na všechny případy ženského sebevražedného terorismu. V důsledku toho jsou ignorovány rozdílné demografické a kulturní hodnoty různých organizací v různých konfliktech. Linsdey O'Rourke tvrdí, že ženské motivy nejsou specifické tím, že by byly více osobní a méně politické. Také ukazuje, že neexistují žádné empirické důkazy, které by podporovaly tvrzení, že za ženskými sebevražednými atentáty stojí psychologické příčiny. Zároveň se staví proti tvrzení, že odpor žen vůči genderovým společenským normám je důvod, proč se k sebevražedným atentátům obrací. Naopak vyzdvihuje, že primární motivace mužských i ženských útočníků je jejich lojalita ke svým komunitám. Atentátnici schopni spáchat sebevražedný útok mají hluboké závazky ke svým komunitám, kterých často strategicky teroristické organizace využívají. Organizace navíc podporují společenské normy, které povzbuzují ženy, aby se staly sebevražednými útočnicemi a znovu tak přijaly společenské genderové normy, od nichž se původně odchýlili. Autorka zdůrazňuje, že organizace si jsou vědomy různorodých individuálních motivací útočníků a útočnic. Rozdíl mezi mužskými a ženskými atentátníky proto spočívá v tom, jak teroristické organizace při náboru útočnic spojují politickou motivaci s určitými osobními zkušenostmi. Data ukazují, že ženy se nejčastěji k sebevražedným atentátům obrací v situacích, kdy se odchýlily od své předepsané genderové role, čímž se objevují v situaci, kdy budou vystaveny silnému psychologickému a sociálnímu tlaku, aby tyto normy znovu potvrdily (O'Rourke, 2009). Proto Linsdey O'Rourke ve své studii (2009) jako hlavní

argument uvádí, že sebevražedné atentáty jsou ženami nejčastěji páčány ve snaze znovu přijmout společenské normy. Další zajímavý fakt, která autorka uvádí je skutečnost, že teroristické organizace kvůli mediální pozornosti navíc vybírají zejména ženy, jejichž osobní zkušenosti vykreslují chování cílového státu v negativním světle. Organizace tak s oblibou rekrutují například ženy, které byli nepřátelskou armádou znásilněny, nebo utrpěly ztrátu svých rodinných příslušníků. Taková mediální pozornost může organizaci získat sympatie jak u domácího, tak mezinárodního publika (O'Rourke, 2009).

4.3.1 Kritická reflexe studie

Studie Linsley O'Rourke přináší řadu významných zjištění v oblasti ženského sebevražedného terorismu. Přínos studie spatřuji i v tom, že se autorka postavila do kritické pozice vůči některé dosavadní literatuře, čímž značně obohatila akademickou obec zabývající se tímto tématem. Její práce se tak stává důležitým prostředkem k hlubšímu porozumění faktorů, které motivují ženy k účasti v teroristických aktivitách. Avšak ženský sebevražedný terorismus zůstává komplexním tématem, což dokazují i některé pozdější studie a články, které jsou v rozporu s některými z prezentovaných zjištění.

Jakana L. Thomas se ve své studii (2021) taktéž zabývá tím, zda mají genderové normy vliv na smrtelnost sebevražedných útoků páchaných ženami. Stejně jako Linsley O'Rourke (2009) argumentuje, že pohlaví útočníka ovlivňuje smrtelnost útoku a sebevražedné útoky páchané ženami se tak jeví jako účinnější strategie. Thomas (2021) však zdůrazňuje, že vyšší efektivita, tedy smrtelnost ženských útoků, je podmíněna genderovými normami státu, ve kterém k útokům dochází. To znamená, že strategická výhoda ženských útoků je znatelná pouze ve společnostech, kde je role ženy ve veřejném životě omezená. Tímto se vlastně shoduje se závěry, ke kterým ve své studii (2020) došel i Michael J. Soules³. Zároveň ve svém výzkumu na základě empirických dat dokládá, že smrtelnost ženských útoků s postupem času klesá, což může být v důsledku adaptace bezpečnostních složek na přítomnost žen v teroristických akcích (Thomas, 2021).

Linsley O'Rourke ve své studii na základě empirických důkazů demonstruje, že strategie sebevražedného terorismu začala nejprve jako sekulární fenomén a až s postupem

³ Více v předchozí kapitole, kde je podrobněji představena jeho studie.

času začaly strategii využívat i náboženské organizace. To z toho důvodu, že v mnoha teroristických organizacích strategické výhody převyšují nad ideologií či náboženským diskurzem. Proto považuje za velice pravděpodobné, že mnoho náboženských skupin bude v rekrutování ženských atentátnic pokračovat a dojde tak k přehodnocení politiky dané organizace (O'Rourke, 2009). Matthew P. Dearing se ve svém článku (2010) zabývá nepřítomností žen v mučednických operacích v Afganistánu. Demonstruje tak, že navzdory rostoucímu trendu využívání ženského sebevražedného terorismu stále existují oblasti, ve kterých se tento trend neuchytil. Autor v článku analyzuje důvody, které stojí za nepřítomností žen v mučednických operacích Talibanu. Jako jeden z důvodů Dearing uvádí absenci ženské mučednické kultury a zejména povahu konzervativní kultury, která omezuje účast ženských sebevražedných atentátnic (Dearing, 2010). Lze tedy vidět, že navzdory rostoucímu trendu sebevražedných atentátnic přetrvávají teroristické organizace, ve kterých strategické důvody nepřevyšují nad ideologickým či náboženským diskurzem.

Přestože studie Dearinga (2010) poukázala na případ, kdy hypotéza Linsdey O'Rourke nefunguje, výzkum Gonzaleza-Pereze (2011) naopak nepřímo podporuje základní myšlenku její hypotézy. Jeho zjištění naznačuje, že v mnoha náboženských teroristických organizacích skutečně dominuje strategie nad náboženským diskurzem, což je myšlenka, kterou ve své studii (2009) představila Linsdey O'Rourke. Gonzalez-Perez ve své studii (2011) dokládá, jak různé teroristické organizace využívají radikální výklad islámu jako nástroj k ospravedlnění sebevražedných útoků. Zdůrazňuje, jak se tato verze odchyluje od hlavního proudu islámského učení, čímž se jedná spíše o určitou dezinterpretaci islámu. Korán, hadísy a další zásady islámského práva jednoznačně odsuzují teroristické činy a sebevražedné operace. Vůdci teroristických organizací jako je například Hamás, Palestinský islámský džihád či Al-kaida, tak formulují vlastní radikální až abnormální výklad víry za účelem strategické vojenské taktiky. Tento strategický výklad však nevychází z teologického základu či náboženských principů a je strategicky formulován s cílem prezentovat ženské sebevražedné útoky jako souznějící s islámskou doktrínou. Zdůrazňuje proto, že se jedná o pragmatickou manipulaci s náboženskou doktrínou za účelem vojenských a strategických potřeb dané organizace (Gonzalez-Perez, 2011). Stejně závěry lze nalézt i v práci Mii Bloom (2011b), která ve svém výzkumu upozorňuje na způsob, jakým určité organizace využívají

manipulace s posvátnými texty za účelem rekrutování žen. Bloom dále argumentuje, že toto je umožněno zejména díky skutečnosti, že ženy v islámské víře často nedosahují stejné úrovně vzdělání jako muži, díky čemuž jsou snáze manipulovatelné. Z toho důvodu, i přestože sebevražedné atentáty odporují nejzákladnějším pravdám islámské víry, není tak obtížné přesvědčit ženy, že takové akty naopak nacházejí podporu v islámských textech (Bloom, 2011b).

5 Analýza výsledků

Tato kapitola zahrnuje analýzu všech vybraných studií, včetně přehledové tabulky a charakteristiky jednotlivých prací. Průřezová zjištění jsou rozdělena do čtyř tematických okruhů, které vyplynuly z těchto studií. Tyto tematické okruhy nám umožní lépe porozumět fenoménu ženského sebevražedného terorismu, jelikož se jedná o velmi komplexní jev, který nelze vysvětlit pouhým výčtem důvodů a motivací. Je důležité zahrnout různé další faktory, jako logika samotných teroristických organizací, které si uvědomují strategické výhody atentátnic, nebo sociokulturní prostředí a genderové normy společností, odkud atentátnice pocházejí. Lepší porozumění těmto faktorům nám může nejen pomoci pochopit, jak tomuto jevu v budoucnosti zabránit, ale také zvýšit efektivitu protiteroristických strategií a snížit účinnost sebevražedného terorismu.

5.1 Charakter výzkumu a respondentů

Na základě rešerše byly do práce zařazeny tři hlavní studie zabývající se motivacemi ženských sebevražedných teroristek. Tyto studie pokrývají více oblastí, konfliktů a organizací, čímž nám poskytují obecnější teoretický rámec pro pochopení motivací ženských atentátnic. Práce byla doplněna osmi dalšími studii, které byly zařazeny do kritické části každé ze tří primárních studií. Některé doplňkové studie se zaměřují na konkrétní oblasti nebo organizace, jako jsou například palestinské sebevražedné atentátnice nebo absence afgánských sebevražedných atentátnic. Jiné studie se zabývají psychologickými, sociálními a organizačními faktory ovlivňující účast žen na sebevražedném terorismu obecně. Byly ale zahrnuty i studie, které se zabývají strategickým jednáním teroristických organizací či studie zaměřující se na faktory, které mohou ovlivňovat smrtelnost ženských sebevražedných útoků.

5.2 Přehled zařazených studií

Pro lepší přehled a snadnější orientaci byla vytvořena tabulka zahrnující všech jedenáct použitých výzkumných studií. Tabulka zahrnuje název studie a autora, použitou metodologii a povahu zdrojů, a dále klíčová zjištění každé studie.

Tabulka 2

Přehled zařazených studií, první část

výzkum	metodologie	klíčová zjištění
"Male and female suicide bombers: Different sexes, different reasons?" (Jacques & Taylor, 2008)	Kvantitativní empirický výzkum. Zahrnuje sběr a statickou analýzu dat. Používá komparativní metodologii a analyzuje biografické výpovědi sebevražedných atentátnic a atentátníků.	Motivy mužských a ženských atentátníků jsou rozdílné. Ženy jsou motivovány především osobními důvody. Muži jsou motivováni zejména náboženskými a nacionalistickými motivy.
"Instruments of Violence: Female Suicide Bombers of Boko Haram" (Galehan, 2019)	Kvalitativní analýza založena na sekundárních zdrojích. Analýza zahrnuje zkoumání existující literatury, zpráv a databází.	Více než 60% sebevražedných atentátníků Boko Haram tvoří ženy, které organizace využívá kvůli jejich strategickým výhodám. Organizace využívá společenského postavení a vnímání žen k získání operačních výhod.
"The Palestinian and Israeli Media on Female Suicide Terrorists" (Issacharoff, 2006)	Kvalitativní obsahová analýza mediálního zpravodajství. Analýza článků a mediálních zpráv. Analýza rozdílů v mediální reprezentaci.	Média v palestinském i izraelském kontextu hrají významnou roli při utváření veřejného mínění o sebevražedných atentátnících. Izraelská média mají větší tendenci zaměřovat se na osobní důvody atentátnic, čímž jsou jejich činy minimalizovány. Arabský tisk je naopak od genderových stereotypů odproštěn.
"The Emergence of Female Suicide Terrorists" (Speckhard, 2008)	Kvalitativní výzkum založený na hloubkových rozhovorech a analýze sekundárních dat. Rozhovory s atentátníky, rodinnými příslušníky, spolupracovníky a sympatizanty. Studie rovněž využívá případové studie a údaje z různých teroristických skupin.	Sebevražední teroristé a teroristky mají v zásadě stejné motivace. Motivace se liší pouze tím, zda se terorista radikalizoval v konfliktní nebo nekonfliktní zóně. Trauma a disociace hraje podstatnou roli jak u mužských, tak ženských atentátníků.

Zdroj: Tabulka vytvořena autorkou

Tabulka 3

Přehled zařazených studií, druhá část

výzkum	metodologie	klíčová zjištění
"Bombshells: Women and Terror" (Bloom, 2011)	Výzkum spojuje kvalitativní přístup prostřednictvím hloubkových rozhovorů s ženami angažovanými v teroristických aktivitách, s rozsáhlou kvantitativní analýzou sekundárních dat z teroristických organizací a případových studií.	Zapojení žen do terorismu se dá chápat pomocí pomoci takzvaných „four R’s: Revenge, Redemption, Relationship and Respect“. Tedy jako způsob odplaty, vykoupení, následek určitých vztahů či snaha o získání respektu v dané společnosti. Jako páté R (rape) udává motiv znásilnění.
"Gender, Palestinian Women, and Terrorism: Women's Liberation or Oppression?" (Berko & Erez, 2007)	Kvalitativní výzkum prostřednictvím rozhovorů se čtrnácti palestinskými ženami, které byly zadrženy v izraelských věznicích. Rozhovory byly vedeny v období od února 2004 do ledna 2006.	Zapojení palestinských žen do teroristických útoků nesevěčí o posílení jejich postavení v rámci patriarchální společnosti. Spíše je vnímáno negativně, protože porušuje tradiční genderové role a očekávání.
"The tradeoffs of using female suicide bombers" (Soules, 2020)	Kvantitativní analýza dat o sebevražedných útocích z let 1974 až 2016. Studie využívá rozsáhlý soubor dat o více než 5500 sebevražedných útocích.	Sebevražedné atentátnice jsou častější v zemích se střední úrovní rovnosti žen a mužů ve srovnání se zeměmi s velmi vysokou nebo velmi nízkou úrovní rovnosti.
"What's Special about Female Suicide Terrorism?" (O'Rourke, 2009)	Kvantitativní a kvalitativní analýza sebevražedných útoků provedených ženami ve srovnání s útoky mužů. Studie využívá kvalitativní empirická data z případových studií a kvantitativní údaje z databázi teroristických útoků.	Ženské atentátnice jsou rekrutovány kvůli jejich vyšší efektivitě. Organizace využívají individuální motivy potencionálních sebevražedných atentátnic, na základě nichž přizpůsobují svůj diskurz. Muži a ženy jsou motivovány stejnými důvody, čímž jsou hluboké závazky ke svým komunitám.

Zdroj: Tabulka vytvořena autorkou

Tabulka 4

Přehled zařazených studií, třetí část

výzkum	metodologie	klíčová zjištění
"Wolves in Sheep's Clothing: Assessing the Effect of Gender Norms on the Lethality of Female Suicide Terrorism" (Thomas, 2021)	Kvantitativní analýza dat o sebevražděných útocích z let 1985 až 2015. Studie využívá regresivní modely, které kontrolují různé faktory, jež mohou ovlivňovat smrtelnost útoků.	Vyšší efektivita ženských útoků je podmíněna genderovými normami státu, ve kterém k útoku dochází. Sebevražedné útočnice jsou tak smrtelnější pouze v oblastech, kde je role žen ve veřejném životě omezena.
"Like Red Tulips at Springtime: Understanding the Absence of Female Martyrs in Afghanistan" (Dearing, 2010)	Kvalitativní výzkum prostřednictvím hloubkové analýzy primárních a sekundárních zdrojů. Výzkum vychází z rozhovorů, historických textů a zpráv z terénu.	Nepřítomnost atentátnic v afgánských povstaleckých skupinách je dána konzervativním výkladem islámu, patriarchální strukturou společnosti a strategickými důvody povstaleckých skupin, které si chtějí udržet podporu svých patriarchálních příznivců.
"The False Islamization of Female Suicide Bombers" (Gonzalez-Perez, 2011)	Kvalitativní analýza historických a současných zdrojů. Kontextuální analýza textů a projevů. Analýza zahrnuje kritický přehled náboženských textů, doktrínálních spisů a rétoriky teroristických vůdců.	Využívání sebevražděných atentátnic je spíše politickou a vojenskou taktikou, než náboženským aktem. Radikální islámské skupiny manipulují náboženskou doktrínu k ospravedlnění této praxe a reinterpretovaly islámskou judikaturu podle strategických cílů organizace.

Zdroj: Tabulka vytvořena autorkou

5.3 Motivace ženských sebevražedných atentátnic

Existující literatura představuje různorodou škálu pohledů, které odrážejí složitou souhru sociálních, politických, psychologických a osobních faktorů, jež vedou ženy k páchání sebevražedných atentátů.

Jacques a Taylor (2008) uvádí, že motivace mužských a ženských atentátníků se liší. Ženy jsou častěji motivovány touhou ukončit svůj život nebo osobními důvody, kam patří například nízké sebevědomí, deprese, sociální izolace či finanční problémy. U žen je také častější motiv pomsty a odplaty za škody způsobené jim, nebo jejich blízkým. Muži jsou naopak motivováni sociálními důvody, tedy náboženským a nacionalistickým diskurzem (Jacques & Taylor, 2008). Bloom (2011b) vysvětluje zapojení žen do sebevražedného terorismu pomocí takzvaných čtyř R, tedy jako způsob odplaty, vykoupení, následek určitých vztahů či snaha o získání respektu v dané společnosti. Jako páté R pak udává motiv znásilnění. Zdůrazňuje však, že tyto motivy se nevyklučují a často se prolínají. Motiv vykoupení se objevuje zejména v případech takzvaných padlých žen. Zapojení se do organizace a akt mučednictví ve jménu boha pak představují možnost vykoupení a očištění (Bloom, 2011b). S tímto závěrem do určité míry souhlasí i Lindsey O'Rourke, která ve své studii (2009) ukazuje, že ženy, které páchají sebevražedné atentáty za účelem vykoupení a očištění, reagují na své postavení ve společnosti. Tyto ženy se snaží napravit svou pozici padlé ženy a vidí v těchto činech možnost vykoupení. Díky aktu mučednictví se ženy mohou proměnit z obětí okupantů na hrdinky (Bloom, 2011b). O'Rourke zdůrazňuje, že tímto způsobem přijímají genderové normy chování ve společnosti, protože potvrzují, že porušily společenské normy a usilují o jejich nápravu prostřednictvím sebeobětování.

O'Rourke ale naopak nesouhlasí s tvrzením, že ženy a muži jsou vedeny odlišnými důvody a okolnostmi. Mužští a ženští atentátníci jsou vedeni stejnými motivy a okolnostmi, čímž jsou zejména hluboké závazky k jejich komunitám (O'Rourke, 2009). S tímto tvrzením souhlasí i Speckhard, která tvrdí, že sebevražední teroristé a teroristky mají v zásadě podobné motivace, které se liší pouze tím, zda se terorista radikalizoval v konfliktní nebo nekonfliktní zóně. Trauma hraje podstatnou roli u obou pohlaví, avšak ženy čelí při radikalizaci do extremistické role sebevražedného atentátníka některým zvýšeným psychologickým zranitelnostem (Speckhard, 2008).

Lze tedy vidět, že mezi autory neexistuje stoprocentní shoda v tom, co přesně ženy přiměje k těmto činům. Nicméně, syntéza zjištění více zdrojů nám poskytuje hlubší vhled jak do individuálních, tak kolektivních motivací, a zdůrazňuje důležitost zohlednění široké škály faktorů, které hrají roli v pozadí těchto událostí.

5.4 Strategické výhody ženských sebevražedných atentátnic

Strategické výhody ženských sebevražedných atentátnic mají klíčový význam v rámci fenoménu ženského sebevražedného terorismu. Linsdey O'Rourke ve své studii (2009) uvádí, že strategické důvody hrají tak zásadní roli, že by se výzkum měl zaměřovat spíše na strategické cíle teroristických organizací, které využívají ženské sebevražedné atentátnice než na individuální motivace útočnic. Věřící totiž, že opomíjení strategických důvodů brání plnému pochopení zásadní interakce mezi strategií a ideologií. Ženský sebevražedný terorismus je totiž řízen právě strategickými faktory. Ženské atentátnice jsou výrazně efektivnější než jejich mužské protějšky, což je primární důvod, proč je teroristické organizace rekrutují. Individuální motivace jsou proto často ovlivněny rétorikou těchto organizací. Teroristické skupiny využívají specifické individuální motivy potencionálních sebevražedných atentátnic, na základě nichž přizpůsobují svůj diskurz za účelem rekrutování těchto žen a dosažení svých strategických cílů (O'Rourke, 2009). Právě vyšší efektivita a strategické výhody ženských atentátnic motivovaly sekulární i náboženské teroristické organizace k náboru ženských sebevražedných teroristek. Skutečnost, že strategie převládá nad ideologií a strategické cíle jsou primárním faktorem sebevražedných operací lze vidět i na způsobu, jakým náboženské organizace přijaly tuto taktiku, která byla původně využívána pouze sekulárními organizacemi. (O'Rourke, 2009). K těmto závěrům dochází i Gonzalez-Perez (2011), který ve své studii uvádí, že využívání sebevražedných atentátnic je spíše politickou a vojenskou taktikou než náboženským aktem. Radikální islámské skupiny manipulují náboženskou doktrínu právě k ospravedlnění této praxe za účelem dosažení svých strategických cílů (Gonzalez-Perez, 2011). Tato skutečnost lze vyzorovat i na příkladu nigerské islámské povstalecké skupiny Boko Haram, která se řadí mezi čelní organizace využívající ženské sebevražedné atentátnice (Galehan, 2019).

Bloom (2011a, 2011b) i O'Rourke (2009) vyzdvihují vyšší smrtelnost ženských sebevražedných atentátnic. Jako strategické výhody uvádějí jejich schopnost obejít

bezpečnostní kontroly a proniknout tak ozbrojené na klíčová místa, což umožňuje vykonat úspěšný útok. Zásadní strategickou výhodou je i jejich schopnost způsobit obrovský společenský a mediální šok. Útoky páchané ženami jsou pro veřejnost značně víc šokující z toho důvodu, že tyto činy porušují genderové normy společností, odkud atentátnice pocházejí (O'Rourke, 2009).

Mia Bloom jako strategickou výhodou uvádí i využívání ženských atentátnic k tzv. psychologické válce při rekrutování nových mužských členů. Vysvětluje, že když muži vidí ženy v takových rolích, cítí ohrožení své maskulinity, což zvyšuje pravděpodobnost, že se kvůli tomu k organizaci také připojí (Bloom, 2011b). Galehan (2019) dodává, že strategickou výhodou pro organizaci je také to, že ženské sebevražedné atentáty šetří mužské příslušníky, kteří pak mohou být využiti pro jiné bojové role.

5.5 Vliv genderových norem na ženský sebevražedný terorismus

Jak již bylo zmíněno výše, genderové normy daných společností hrají důležitý faktor v rámci strategie sebevražedného terorismu. Thomas (2021) ve své studii zdůrazňuje, že vyšší efektivita ženských útoků je podmíněna právě genderovými normami státu, ve kterém k útoku dochází. To znamená, že ženské sebevražedné bojovnice jsou smrtelnější pouze ve společnostech, kde je role ženy ve veřejném životě omezena (Thomas, 2021). Závěry, ke kterým dospěl Soules (2020) potvrzují, že nejvyšší strategické výhody ženských akterek se projevují ve společnostech s výraznou nerovností mezi pohlavími. Naopak ve společnostech s vysokou rovností pohlaví je taktická výhoda sebevražedných atentátnic značně omezena tím, že bezpečnostní orgány v těchto zemích lépe překonávají různé genderové stereotypy. Poukazuje však na to, že sebevražedné atentátnice jsou nejčastěji využívány v zemích se střední rovností žen a mužů. To z toho důvodu, že v zemích, kde mají ženy nízké postavení, je větší pravděpodobnost, že budou ozbrojené skupiny čelit značnému odporu svých příznivců, kteří odmítají zapojení ženských atentátnic do jejich řad. Toto odmítnutí je podmíněno patriarchálním charakterem daných společností (Soules, 2020). Příkladem je nepřítomnost atentátnic v afgánských povstaleckých skupinách. Dearing (2010) uvádí, že patriarchální struktura společnosti neumožňuje afgánským organizacím zapojovat do svých útoků ženské atentátnice, protože by tak ztratily podporu svých patriarchálních příznivců.

5.6 Budoucí protiteroristická opatření

Mia Bloom jako způsob boje proti rostoucí hrozbě teroristek navrhuje implementaci takzvaných tří D, tedy snaha deligitimizovat, deglamorizovat a demobilizovat ženy z teroristických hnutí. Mia Bloom ve své studii (2011b) zároveň apeluje na to, že jakékoliv zneužívání žen obyvatelstva druhou stranou se pravděpodobně objeví jako mechanismus radikalizace a mobilizace do teroristického hnutí. Teroristické organizace pak využívají této rétoriky, aby poukázaly na násilí páchané na civilistech druhou stranou. Tím podporují šíření své propagandy a usnadňují mobilizaci a nábor většího počtu žen. Bloom proto zdůrazňuje, že zahraniční personál si musí být vědom, jak jejich přítomnost může změnit vztahy mezi muži a ženami v konzervativních a patriarchálních společnostech. Je nezbytné, aby respektovali důstojnost místního obyvatelstva a vyvarovali se sexuálního násilí vůči ženám. Takové zneužívání může sice krátkodobě demoralizovat muže nepřátelské strany, ale zároveň může vést k nárůstu počtu žen mobilizovaných do protivládních hnutí. Z tohoto důvodu musí být vytvořeny nové standardní operační postupy, které budou minimalizovat negativní dopady na civilní obyvatelstvo (Bloom, 2011b).

Článek Ehuda Sprinzaka (2000) nebyl zahrnut do vybraných studií, i přesto, že jsem jeho závěry a myšlenky využívala v teoretické části. To z důvodu, že se zaměřuje na sebevražedný terorismus jako takový, a nikoliv přímo na ženský sebevražedný terorismus. Jeho pohled na budoucí protiteroristická opatření a boj proti sebevražednému terorismu se však staví přímo do kontrastu se závěry Bloom, což je důvod, proč mi přijde zajímavé je zde zmínit. Sprinzak uvádí, že politický boj proti sebevražedným atentátníkům musí být vždy doprovázen agresivní operační kampaní. Zdůrazňuje, že vláda nemusí vymýšlet nové taktiky pro boj proti sebevražedným atentátníkům, ale spíše by měla přizpůsobit a zintenzivnit stávající protiteroristické strategie. Ty by měly využívat zranitelnosti atentátníků za pomoci vyvíjení soustavného tlaku na teroristickou infrastrukturu prostřednictvím pronásledování a útoků (Sprinzak, 2000). Dále pak zdůrazňuje nutnost odříznout teroristické organizace od jejich finančních zdrojů.

Anne Speckhard ve své studii dospěla k podobným závěrům jako Mia Bloom ohledně budoucích strategií boje proti sebevražednému terorismu. Speckhard apeluje na potřebu delegitimizovat teroristickou ideologii tím, že na všech možných fórech bude zdůrazňováno,

že žádný důvod nemůže ospravedlnit zabíjení nevinných civilistů. Dále klade důraz na řešení základních příčin terorismu, jako jsou sociální nespravedlnosti, diskriminace, odcizení, marginalizace, frustrace, beznaděj a zoufalství v životech lidí žijících v konfliktních oblastech. Je nezbytné podniknout všechny možné kroky ke zlepšení života a politické situace těchto komunit, které generují sebevražedné teroristy. Tak lze předejít tomu, aby lidé z těchto komunit podleli ideologii teroristických skupin a uchýlovali se k násilným činům ve veřejném dění (Speckhard, 2008).

Závěr

Záměrem této práce bylo objasnit fenomén ženského sebevražedného terorismu se zaměřením na důvody a motivace, které vedou ženy k páchání sebevražedných atentátů. Tento jev je fascinující především z důvodu, jak jsou ženy ve společnosti tradičně vnímány jako jemnější a pečující pohlaví, které život dává a nikoliv bere. Proto je překvapivé vidět ženy v bojových liniích, vykonávající násilné akty, kdy využívají svá těla jako lidské bomby za účelem prosadit svůj záměr.

Hlavním cílem bylo tedy odhalit, co stojí za pácháním těchto násilných sebevražedných operací. Během rešerše a studia relevantní literatury byly objasněny mnohé další skutečnosti a jevy související s motivacemi atentátnic. Brzy se ukázalo, že se nelze zaměřit pouze na samotné důvody atentátnic, aniž bychom zahrnuli i jiné důležité faktory. Mezi ně patří strategické výhody ženských atentátnic, taktická rétorika organizací využívajících sebevražedné atentátnice a společenské normy v zemích, odkud atentátnice pocházejí. Pouhé vyjmenování možných důvodů by nám neumožnilo objasnit fenomén ženského sebevražedného terorismu tak komplexně, jako zahrnutí těchto úzce souvisejících a propojených faktorů. Naopak zaměřením pouze na "ženské důvody" by mohlo dojít k posílení genderových stereotypů, což by znemožnilo hlubší pochopení sociálních a politických kontextů, ve kterých se tyto ženy nacházejí a které ovlivňují jejich zapojení do terorismu.

Nicméně, pokud se zaměříme výhradně na důvody, které vedou ženy k sebevražedným atentátům, výzkumy ukazují, že ženy se k těmto činům uchylují především z hlubokých závazků vůči svým komunitám či z osobních důvodů, jako jsou pomsta, odplata, snaha o získání respektu či vykoupení. Avšak autoři jako Lindsey O'Rourke či Anne Speckhard upozorňují, že mezi mužskými a ženskými motivy nejsou zásadní rozdíly. Anne Speckhard (2008) dokonce dochází k závěrům, že muži a ženy mají v podstatě stejné motivace, přičemž rozdíly se týkají spíše toho, zda se terorista radikalizoval v konfliktní či nekonfliktní zóně.

Zahrnuté výzkumy tak odhalují, že motivy žen k sebevražednému terorismu nejsou samotným faktorem, který činí tento jev tak unikátním. Mnozí autoři ve svých studiích dochází k závěru, že ženský sebevražedný terorismus se od mužského liší především tím, jak společenské genderové normy činí tyto útoky obzvláště nečekané a šokující. Společnost

hodnotí tyto útoky mnohem dramatičtěji než sebevražedné atentáty páchané muži, což odráží hluboce zakořeněné představy o ženách, které zobrazují ženy jako jemnější pohlaví, které má pečovat o druhé a být tak stabilizačním prvkem společnosti. Naopak muži jsou často vnímáni jako násilnější a radikálnější. Tyto genderové normy a přesvědčení tak poskytují ženám v teroristických organizacích strategické výhody, což činí ženské atentátnice oblíbenou vojenskou strategií pro mnoho teroristických organizací.

Strategická výhoda ženských atentátnic je tedy to, co je odlišuje od mužských sebevražedných atentátníků a činí je velmi oblíbeným nástrojem mnoha radikalizovaných skupin. Dokladem této strategické výhody je jejich využívání nejen sekulárními, ale i náboženskými teroristickými organizacemi. Strategické výhody ženských sebevražedných teroristek pak souvisejí s tím, jak se k ženským aktérkám staví samotné organizace. Organizace takticky využívají individuálních důvodů těchto žen, jako jsou zármutek, hněv, hanba či jiné osobní psychologické trauma, a přizpůsobují je své rétorice a ideologii. Typickým příkladem jsou takzvané padlé ženy, které porušily společenské normy a nacházejí se tak ve zdánlivě bezvýchodné situaci. Teroristické organizace využívají rétoriky, že jediným způsobem, jak se mohou ženy vykoupit a očistit od svých hříchů, je spáchání sebevražedného atentátu ve jménu své komunity.

Ženský sebevražedný terorismus tak představuje strategickou taktiku mnoha teroristických organizací, které se snaží prosadit své společenské, politické či náboženské záměry. Výhodou této taktiky je, že je často nečekaná, čímž se stává vysoce účinnou. Účinnost této taktiky je však spojena s neinformovaností společností. Čím více se budou bezpečnostní orgány a zasažené země vzdělávat o komplexnosti této problematice, tím méně efektivní strategie ženského sebevražedného terorismu bude.

V práci byly zahrnuty i některé možné budoucí protiteroristické strategie, které by mohly zabránit dalšímu šíření této taktiky a snížit její účinnost. To by vedlo ke snížení jejího využívání, což by přispělo k zabránění obrovské ztráty lidských životů, ať už civilního obyvatelstva, které se stává cílem těchto útoků, nebo životů samotných žen, které se obětují jako živé nástroje zkázy v roli lidských bomb.

Použitá literatura

- Berko, A., & Erez, E. (2007). Gender, Palestinian Women, and Terrorism: Women's Liberation or Oppression? *Studies in Conflict & Terrorism*, 30(6), 493–519.
<https://doi.org/10.1080/10576100701329550>
- Bloom, M. (2011a). *Bombshell: women and terrorism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Bloom, M. (2011b). Bombshells: Women and Terror. *Gender Issues*, 28(1-2), 1–21.
<https://doi.org/10.1007/s12147-011-9098-z>
- Bourdieu, P. (1998). *Teorie jednání* (V. Dvořáková, Trans.). Karolinum.
- Cook, D. (2004). The implications of “martyrdom operations” for contemporary Islam: Journal of Religious Ethics. *Journal of Religious Ethics*, 32(1), 129–151.
<https://web.p.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=4&sid=3caa86b3-9910-4204-a61f-1d9b59fef3a4%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=rft&AN=ATLA0001463386>
- Cunningham, K. J. (2007). Countering Female Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 30(2), 113–129. <https://doi.org/10.1080/10576100601101067>
- Dearing, M. P. (2010). Like Red Tulips at Springtime: Understanding the Absence of Female Martyrs in Afghanistan. *Studies in Conflict & Terrorism*, 33(12), 1079–1103. <https://doi.org/10.1080/1057610x.2010.523861>
- Galehan, J. (2019). Instruments of violence: Female suicide bombers of Boko Haram. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 58, 113–123.
<https://doi.org/10.1016/j.ijlcrj.2019.04.001>

- Gentry, C. E. (2012). Mia Bloom.Bombshell: The Many Faces of Women Terrorists. *International Feminist Journal of Politics*, 14(1), 170–172.
<https://doi.org/10.1080/14616742.2011.631432>
- Giddens, A. (1984). *The constitution of society: outline of the theory of structuration*. University Of California Press.
- Gonzalez-Perez, M. (2011). The False Islamization of Female Suicide Bombers. *Gender Issues*, 28(1-2), 50–65. <https://doi.org/10.1007/s12147-011-9097-0>
- Hoffman, B. (2017). Inside Terrorism. In *EBSCOhost: Vol. Third edition*. Columbia University Press.
<https://web.p.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=26&sid=bb6ecfc0-99f9-45a7-92be-e970631cad56%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=168506&db=nlebk>
- Hoffman, B. (1995). “Holy terror”: The implications of terrorism motivated by a religious imperative. *Studies in Conflict & Terrorism*, 18(4), 271–284.
<https://doi.org/10.1080/10576109508435985>
- Issacharoff, A. (2006). *The Palestinian and Israeli Media on Female Suicide Terrorists* (pp. 43–50). <https://www.inss.org.il/wp-content/uploads/2017/08/Female-Suicide-Bombers-43-50.pdf>
- Jacques, K., & Taylor, P. J. (2008). Male and Female Suicide Bombers: Different Sexes, Different Reasons? *Studies in Conflict & Terrorism*, 31(4), 304–326.
<https://doi.org/10.1080/10576100801925695>

Juergensmeyer, M. (2007). *Teror v mysli boží. Globální vzestup náboženského násilí.*

Centrum pro studium demokracie a kultury.

Karsten, H. (2006). *Ženy – muži. Genderové role, jejich původ a vývoj.* PORTÁL s. r. o.

Mahmood, S. (2019). Negating Stereotypes: Women, Gender, and Terrorism in Indonesia and Pakistan. In Alexander, A. (Ed.) *Perspectives on the future of women, gender, & violent extremism*, 11-20. Washington, DC: The George Washington University Press.

Mareš, J. (2013). Přehledové studie: jejich typologie, funkce a způsob vytváření.

Pedagogická Orientace, 23(4), 427–454. <https://doi.org/10.5817/pedor2013-4-427>

Margolin, D. (2016). A Palestinian Woman's Place in Terrorism: Organized Perpetrators or Individual Actors? *Studies in Conflict & Terrorism*, 39(10), 912–934.

<https://doi.org/10.1080/1057610x.2016.1148934>

Margolin, D. (2019). The changing roles of women in violent Islamist groups. In

Alexander, A. (Ed.) *Perspectives on the future of women, gender, & violent extremism*, 40-49. Washington, DC: The George Washington University Press.

Merari, A. (2010). *Driven to death : psychological and social aspects of suicide terrorism.*

Oxford University Press.

Nacos, B. L. (2005). The Portrayal of Female Terrorists in the Media: Similar Framing

Patterns in the News Coverage of Women in Politics and in Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 28(5), 435–451.

<https://doi.org/10.1080/10576100500180352>

- Nnam, M. U., Arua, M. C., & Otu, M. S. (2018). The use of women and children in suicide bombing by the Boko Haram terrorist Group in Nigeria. *Aggression and Violent Behavior, 42*, 35–42. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.07.004>
- O'Rourke, L. A. (2009). What's Special about Female Suicide Terrorism? *Security Studies, 18*(4), 681–718. <https://doi.org/10.1080/09636410903369084>
- Pape, R. A. (2005). *Dying to win: the strategic logic of suicide terrorism*. Random House Trade Paperbacks.
- Pape, R. A. (2003). The Strategic Logic of Suicide Terrorism. *The American Political Science Review, 97*(3), 343–361. <http://www.jstor.org/stable/3117613>
- Patkin, T. T. (2004). Explosive Baggage: Female Palestinian Suicide Bombers and the Rhetoric of Emotion: Women & Language. *Women & Language, 27*(2), 79–88. <https://web.p.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=7&sid=a48bae96-6043-482e-a100-2ec47d3484b4%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWWhvc3QtbG12ZQ%3d%3d#AN=16330383&db=asn>
- Regular, A. (2004). Mother of two becomes first female suicide bomber for Hamas. *Haaretz*.
- Renzetti, C. M., & Curran, D. J. (2003). *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum.
- Richardson, L. (2006). *What terrorists want : understanding the terrorist threat*. Random House.
- Smetáčková, I. (2016). *Genderové představy a vztahy. Sociální a kognitivní aspekty vývoje maskulinity a femininity v průběhu základní školy*. Sociologické nakladatelství (SLON).

- Soules, M. J. (2020). The tradeoffs of using female suicide bombers. *Conflict Management and Peace Science*, 39, 073889422094850.
<https://doi.org/10.1177/0738894220948506>
- Speckhard, A. (2008). The Emergence of Female Suicide Terrorists. *Studies in Conflict & Terrorism*, 31(11), 1023–1051. <https://doi.org/10.1080/10576100802408121>
- Sprinzak, E. (2000). Rational Fanatics. *Foreign Policy*, 120(120), 66–73.
<https://doi.org/10.2307/1149715>
- Stern, J. (2004). *Terror in the name of God : why religious militants kill*. Ecco.
- Stout, C. E. (2004). *Psychology of Terrorism*. Bloomsbury Publishing USA.
- Šubrt, J., & Baloun, J. (2010). *Soudobá sociologická teorie* (pp. 172–175). Grada Publishing a.s.
- Taylor, M., & Horgan, J. (2006). A Conceptual Framework for Addressing Psychological Process in the Development of the Terrorist. *Terrorism and Political Violence*, 18(4), 585–601. <https://doi.org/10.1080/09546550600897413>
- Thomas, J. L. (2021). Wolves in Sheep’s Clothing: Assessing the Effect of Gender Norms on the Lethality of Female Suicide Terrorism. *International Organization*, 75(3), 1–34. <https://doi.org/10.1017/S0020818321000035>
- Waldman, A. (2003). Masters of Suicide Bombing: Tamil Guerrillas of Sri Lanka. (Cover story): New York Times. *New York Times*, 152(52363), A1.
<https://web.p.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=8&sid=f012f824-ad17-4a18-b917-87eed2b41a66%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=8871424&db=asn>

Zedalis, D. (2004). *Female Suicide Bombers. Carlisle Papers in Security Strategy*. (pp. 8–26). Strategic Studies Institute U.S. Army War College.
<https://apps.dtic.mil/sti/tr/pdf/ADA430128.pdf>

Seznam tabulek

Tabulka 1	28
Tabulka 2	49
Tabulka 3	50
Tabulka 4	51